

**Ympäristöministeriön hallinnonalan
toiminta- ja taloussuunnitelma vuosiksi 2015-2018**

Helsinki 30.12.2013

Sisällys

1	Toiminta- ja taloussuunnitelman laadintaperusteet.....	3
2	Toimintaympäristön haasteet	3
3	Ympäristöministeriön visio ja toiminta-ajatus.....	10
3.1	Ympäristöministeriön visio	10
3.2	Ympäristöministeriön toiminta-ajatus ja toimintaperiaatteet	10
3.3	Ympäristöhallinto.....	10
4	Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet vuosina 2015 - 2018.....	11
4.1	Rakennetun ympäristön kehittäminen	12
4.2	Monipuolinen luonto ja luonnonvarojen kestävä käyttö	16
4.3	Materiaali- ja energiatehokkuuden parantaminen	20
4.4	Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen.....	21
4.5	EU-yhteistyön ja kansainvälisen yhteistyön tehostaminen	25
4.6	Ohjausvälineiden vaikuttavuus paranee	28
4.7	Laadukas ympäristöhallinto	30
4.8	Avoin, aktiivinen ja ennakoiva viestintä	32
5	Hallinnonalan voimavarat 2015–2018	32

Liite

1 Toiminta- ja taloussuunnitelman laadintaperusteet

Ympäristöministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma vuosiksi 2015–2018 sisältää yhteenvedon keskeisimmistä tavoitteista ja painotuksista hallinnonalan toiminnassa lähivuosina. Suunnitelmassa on pyritty huomioimaan muuttunut toimintaympäristö. Talouden kehityksen epävarmuus tekee tavoitteiden asettamisen ja tarvittavien toimenpiteiden määrittelyn haastavaksi.

Menojen peruslaskelmatason lähtökohtana on valtioneuvoston 27.3.2013 antama kehyspäättös. Ympäristöministeriön hallinnonalan kehittämisen pohjana ovat ministeriön ja virastojen uudistettujen pidemmän aikavälin strategioiden ja toimialakohtaisten strategioiden toimeenpano. Tuottavuushankkeisiin liittyviä keskeisiä tietojärjestelmähankkeita valmistellaan osittain keskitetyllä tuottavuusmäärärahalla.

Ympäristöministeriön TEAS toiminta tuottaa hallinnollisessa suunnittelussa ja ohjauksessa sekä päätöksenteossa tarvittavaa tietoa ja osaamista. Ympäristöministeriö osallistuu valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistuksen toimeenpanoon. Suomen ympäristökeskus, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus sekä Metsähallituksen luontopalvelut ovat laatineet erikseen oman toiminta- ja taloussuunnitelmansa.

Toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuusnäkökulma otetaan huomioon ympäristöministeriön kaikessa toiminnassa niiltä osin, johon sitä voidaan soveltaa. Henkilöstöpoliittisia tasa-arvosuunnitelmia toteutetaan osana henkilöstösuunnitelmaa.

Hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma edustaa ympäristöministeriön näkemystä toiminnan lähivuosien keskeisistä painotuksista. Valtioneuvosto ei ole ottanut kantaa suunnitelmaan.

2 Toimintaympäristön haasteet

Maailmantalouden kehitykseen liittyy huomattavia epävarmuuksia ja riskejä. Kriittisin tilanne on euroalueella, jossa valtioiden velkaongelmat ovat levinneet jo useaan maahan, ja koskettavat jo myös alueen suurimpia talouksia sekä rahoitusmarkkinoiden toimivuutta. Talouskasvu on heikkoa ja myös tulevien vuosien talousnäkymät ovat heikot. Rakentaminen on vahvasti sidoksissa talouskasvuun ja myös sen näkymät ovat heikkenevät. Talouden riskeistä huolimatta hallitusohjelmassa mainittuja lukuisia toimenpiteitä ympäristön edistämiseksi pyritään toteuttamaan kehyskaudella yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa.

Ilmastonmuutos vaikuttaa lähes kaikkeen toimintaan

Suomen kuten muidenkin maiden on lähivuosina kyettävä samanaikaisesti huolehtimaan taloudellisesta kilpailukyvästä, ympäristövastuista sekä inhimillisestä ja sosiaalisesta pääomasta toimintaympäristön jatkuvasti muuttuessa. Tarve hillitä ilmastonmuutosta vaikuttaa merkittävästi maapallonlaajuisen yhteistyön kautta ihmisten ja yhdyskuntien toimintaan ja elämään. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen tuomiin ääri-ilmiöihin varautuminen vaativat uudelleenajattelua monilla elämänaloilla. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi on valmisteltava siirtymistä asteittain valtioneuvoston tulevaisuusselonteon viitoittamaan vähähiiliseen yhteiskuntaan ja sopeuduttava muun muassa lisääntyviin tulviin sekä routa- ja kosteusolosuhteiltaan muuttuvaan ilmastoon. Ilmastonmuutoksen näkyvät vaikutukset lisäävät ympäristötietoisuutta ja vaikuttavat poliittiseen toimintaan. Ratkaisujen kehittäminen ympäristöongelmiin tulee toisaalta

kysynnän kasvaessa merkittävästi suuntaamaan myös teknologian kehitystä ja talouden voimavarojen käyttöä. Kilpailukyky ja ympäristöajattelu kietoutuvat yhteen ympäristöteknologian kehittymisen ja ilmastoratkaisujen lisääntyvän kysynnän kautta uusiksi liiketoiminnan mahdollisuuksiksi. Ympäristöasioiden merkitys yritysten kilpailukykytekijänä on haaste ympäristöpolitiikan ohjaukselle. EU:n määrätietoinen eteneminen ilmasto- ja energiapolitiikassa velvoittaa myös Suomea sekä ympäristöteknologian kehittäjänä että oman energiantuotannon suuntaamisessa enenevästi uusiutuviin energialähteisiin. Uusiutuvat energialähteet ja lisääntyvä ydinvoimankäyttö jäteratkaisuineen muodostavat myös uusia ympäristöhaasteita. Tarvitaan entistä enemmän toimintaa, jolla vuorovaikutuksessa kansalaisten, viranomaisten ja elinkeinoelämän kanssa kehitetään kustannustehokasta ohjausta sekä kannustetaan eri toimijoiden omaehtoista ja ennakoivaa toimintaa ja ympäristövastuuta.

Samanaikaisesti hitaan talouskehityksen kanssa valtiot pyrkivät pääsemään yhteisymmärrykseen sekä uusista ilmastopolitiikan päästörajoista että muista ympäristö- ja ilmastopoliittisesti merkittävistä sopimuksista. Suunnittelukauden aikana joudutaan vääjäämättä tekemään rajanvetoa lyhyen aikavälin taloudellisten toimintaedellytysten ja pitkän aikavälin kestävä kehityksen ja ympäristöpoliittisten ratkaisujen välillä.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen edellyttävät pitkäjänteistä, ennakoivaa ja johdonmukaista kansallista politiikkaa, joka ulottuu yli hallituskausien. Ilmastopolitiikan toimien suunnittelussa ja sovittujen toimien täytäntöönpanossa tarvitaan tutkimuksen ja politiikan välistä vuorovaikutusta. Poliittikkatoimien vaikutuksia on myös kyettävä seuraamaan ja arvioimaan, vaikkakin tavoitteet on asetettu kauas tulevaisuuteen ja toimenpiteet ovat pitkävaikutteisia ja hajautuneet useille sektoreille. Kansainväliset ilmastopolitiikan sopimusjärjestelmät ja EU:n ilmasto-poliittiset päätökset asettavat raportointivelvoitteita sopimuspuolille ja EU:n jäsenmaille. Toimenpiteiden vaikutusten seurannalla ja arvioinnilla tuotetaan politiikkaohjauksen kannalta välttämätöntä tietoa. Ilmastopolitiikan seuranta ja välineitä tulee kehittää ja kytkeä ne osaksi säännönmukaista ja jatkuvaa toimintaa.

Kilpailu luonnonvaramarkkinoilla kiristyy

Luonnonvarat mahdollistavat ihmisten hyvinvoinnin ja niiden kestävä käyttö luo talouden perustan. Ekosysteemien terveys ja tuottavuus asettavat kuitenkin rajat luonnonvarojen käytölle. Väestön ja kulutuksen kasvu on lisännyt luonnonvarojen käyttöä ja kielteisiä ympäristövaikutuksia on tullut lisää. Ilman toimenpiteitä luonnon monimuotoisuus vähenee edelleen, ekosysteemien toimintakyky heikkenee ja kasvihuonekaasupäästöt kasvavat. Samanaikaisesti maailmanlaajuinen kilpailu raaka-aineista kiristyy. Kilpailua voimistaa biomassan ja mineraalien kasvava kysyntä. Tuottavasta maasta, kriittisistä mineraaleista ja makeasta vedestä tulee niukkuustekijöitä. Kilpailu luonnonvaroista voi muuttaa myös geopolitiittisiä voimasuhteita ja heikentää yleistä turvallisuutta. Eduskunnalle 3.12.2010 annettu luonnonvaraselonteko edustaa kokonaisvaltaisia luonnonvarojen käytön linjauksia, jotka yhdistävät eri luonnonvarasektorit ja kestävyuden eri ulottuvuudet yhteiseen viitekehykseen. Sen suosituksia toteuttamalla Suomella on erinomaiset mahdollisuudet globaaliin edelläkävijyyteen luonnonvarakysymyksissä.

Ilmastonmuutos ja luonnonvarojen käyttö kytkeytyvät voimakkaasti toisiinsa. Valtaosa ilmastolle vahingollisista kasvihuonekaasupäästöistä aiheutuu luonnonvarojen käytöstä. Kasvavat biovarat toimivat puolestaan hiilen nieluina. Ilmastonmuutos voi myös edetessään olennaisesti vaikuttaa luonnonvarojen saatavuuteen. Luonnonvarapolitiikan sekä ilmasto- ja energiapolitiikan tulee muodostaa nykyistä yhtenäisempi synerginen kokonaisuus.

Ilmasto- ja energiapolitiikka muodostaa luonnonvarapolitiikan kanssa ainekierron näkökulmasta toisistaan erottamattoman ja monimutkaisen kokonaisuuden, jossa materia ja energia ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Energiantuotantoon tarvitaan materiaaleja ja materiaalien tuotantoon tarvitaan energiaa, kuten sähköä tai lämpöä. Energiantuotannosta aiheutuu erisuuruisia kasvihuonekaasupäästöjä luonnonvarasta ja energian tuotantotavasta riippuen. Materiaalien tuotannosta aiheutuu erisuuruisia sivuvirtoja ja jätteitä luonnonvarasta ja energian tuotantotavasta riippuen. Materiaalivirtojen haitalliset aineet tulee myös tuntea ja hallita.

Luonnonvarojen käytön ympäristövaikutuksiin ja jätemääriin voidaan vaikuttaa muun muassa vähentämällä kulutusta, lisäämällä materiaali- ja energiatehokkuutta tuotannon kasvua nopeammin, kehittämällä suljettuja kiertoja, sitomalla ja varastoimalla hiiltä tai kehittämällä jätteiden uusiokäyttöä. Käytännössä kestävä luonnonvaratalous edellyttää kaikkia näitä toimenpiteitä rinnan ilmasto- ja energiapolitiikan kanssa.

Kulutuksen ja tuotannon kysymykset korostuvat

Koko yhteiskunnan läpi kulkevat aine- ja energiavirrat ovat keskeisten ympäristöongelmien yhteinen nimittäjä. Huomio kiinnittyy entistä enemmän luonnonvarojen säästämiseen, tuotannon ja kulutuksen koko elinkaareen ja erityisesti ilmastonmuutosta aiheuttavien hiilidioksidi- ja muiden päästöjen vähentämiseen. Ratkaisuja vaativat edelleen myös haitalliset aineet, ravinnekuormitus ja jätteet. Olemassa olevaan rakennuskantaan perustuvalla rakennusten ominaisuudet huomioonottavalla korjausrakentamisella vähennetään ympäristökuormaa.

Vaarallisten kemikaalien käyttö on edelleen mittavaa. Vaaralliset aineet sekä pienhiukkasten päästöt aiheuttavat edelleen ympäristö- ja terveysriskejä. Uusien ja osin tuntemattomien vaikutusmekanismien ja aineiden riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen on vielä riittämätöntä. Tällaisia ovat muun muassa hormonitoimintaan vaikuttavat aineet, haitallisten aineiden yhteisvaikutukset ja nanomateriaalit.

Tiivis yhdyskuntarakenne ja energiatehokkaat rakennukset hillitsevät ilmastonmuutosta

Yhdyskuntarakenne vaikuttaa huomattavasti liikenteen määrään, joukkoliikenteen toimintaedellytyksiin ja palvelujen saavutettavuuteen. Eheä yhdyskuntarakenne erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla vähentää liikenteestä ja muusta toiminnasta aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä. Samalla se parantaa yhdyskuntien toimivuutta, taloudellisuutta ja elinympäristön laatua. Taajamien riittävä tonttitarjonta ja kysyntää vastaava asuntotuotanto kaupunkiseutujen ydinalueilla on keskeistä. Lievealueiden hajarakentamisen hillitseminen ja runsaasti henkilöliikennettä synnyttävien elinkeinoelämän toimintojen kuten suurten kaupan yksiköiden sijoittumisen ohjaus ensisijaisesti yhdyskuntarakenteen sisään tai hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrelle tukevat ilmastotavoitteiden saavuttamista. Hajarakentamisen ohjaamisessa on syytä erottaa nykyistä selkeämmin taajamien kehysalue ja kaupunkien läheinen maaseutu ydinmaaseudusta ja harvaan asutusta maaseudusta. Siellä ohjauksen tarve on pienempi ja kyläkeskusten kehittymisen tukeminen tärkeää.

Kiinteistö- ja rakennusallalla energian käytön vähentäminen, energiatehokkuuden parantaminen ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntäminen ovat nousseet keskeisiksi muutostekijöiksi. Energian niukkeneminen ja kallistuminen korostavat rakentamisen elinkaariosaamista ja rakennusten energiatehokkuutta. Materiaali- ja resurssitehokkuus on nousemassa energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön rinnalle painopisteeksi rakentamisen ympäristöohjauksessa koko Euroopassa ja myös Suomessa. Suomessa rakennusalan resurssi- ja materiaalitehokkuuden

ohjauksen painopisteitä ovat rakennusjätteen synnyn ehkäisy ja kierrätyksen edistäminen sekä rakennusmateriaalien valmistuksen energiankulutus ja kasvihuonekaasupäästöt.

EU:ssa uusien rakennusten tulee olla lähes nollaenergiarakennuksia vuoden 2020 loppuun mennessä. Tämä tarkoittaa Suomessa merkittäviä muutoksia rakentamiseen ja vaikutuksia yhteiskunnassa sekä myös yksittäiselle kansalaiselle. Rakentamisen laatu, turvallisuus ja sisäilman terveellisyys vaativat erityistä huomiota. Osaavan työvoiman saanti rakennusalalla on kasvava haaste. Rakennusalan tutkimuksen vähäisyys on riski muutosvauhdissa mukana pysymiselle ja edellyttää lisäpanostuksia.

Väestö keskittyy kasvukeskuksiin, etenkin metropolialueelle

Väestö kasvaa Suomessa suurimmilla kaupunkiseuduilla niin sisäisen kuin maahan suuntautuvan muuttoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun seurauksena. Pääosan väestönkasvusta ja maahanmuutosta ennakoidaan suuntautuvan metropolialueelle. Kasvavilla kaupunkiseuduilla tarvitaan uusia asuntoja, palveluja sekä investointeja liikenteeseen ja muuhun infrastruktuuriin. Erityisesti suurilla kaupunkiseuduilla tarvitaan nykyistä laajempaa kuntien yhteistyötä maankäytön, asuntopolitiikan ja liikennejärjestelmien suunnittelussa. Kaupunkiseutuja kokonaisuuksina tarkasteleva kaavoitus ja eheä yhdyskuntarakenne ovat avainasemassa. Valmistelussa oleva kuntarakenneuudistus, joka perustuu työssäkäyntialueisiin antaa tähän aikaisempaa paremmat mahdollisuudet. Tarvitaan luottamuksen rakentamista ja yhteistyötä tukevia prosesseja, jotta kaupunkiseuduilla nähdään yhdyskuntarakenteen toteuttamisen hallinnan ja eheyttämisen tuomat edut kilpailunäkökulman sijaan.

Kysyntään nähden liian vähäinen asuntojen tarjonta erityisesti pääkaupunkiseudulla pitää asuntojen hintatasoa ja vuokria korkeina ja aiheuttaa myös asunnottomuutta. Riittävällä kohtuuhintaisella asuntotarjonnalla on mahdollisuus edistää kasvukeskusten kilpailukykyä. Kuntien maapolitiikka tukee koko alueen kokonaisvaltaista kehitystä. On tarpeen varmistaa kohtuuhintaisen maan riittävä tarjonta, kaavoitettua tonttivarantoa tulee olla riittävästi asuntotuotantoa varten. Suuressa osassa maata väestö toisaalta edelleen vähenee ja asuntoja jää tyhjiksi. Kunta- ja palvelurakenteen uudistuksella tavoitellaan kuntapalvelujen järjestämiseen riittävän vahvaa rakenteellista ja taloudellista perustaa. Muutoksissa on erityisesti syytä kiinnittää huomiota palvelujen saavutettavuuteen.

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen arvioidaan pitkällä aikavälillä edelleen kasvavan, mutta taloudelliset erot kotitalouksien mahdollisuuksissa vaikuttaa asumiseensa saattavat syventyä. Asumisen hinta on noussut nopeasti jo pitkään ja on hankaloittanut etenkin pienituloisten kotitalouksien asumista. Toisaalta 15 vuotta jatkunut asuntohintojen nousu on myös vääristänyt kotitalouksien odotuksia asuntojen hintojen kehityksestä. Asuntojen hinnat heijastelevat muutoksia etenkin asuntojen kysynnässä, yleisessä talouskehityksessä ja rahoitusmarkkinoiden tilanteessa. Huono talouskehitys tulevaisuudessa voi aikaansaada myös asuntohintojen alenemista, ainakin alueellisesti. Tällöin ongelmia voi ilmetä etenkin ylisuuria ja pitkiä asuntolainoja ottaneissa kotitalouksissa. Asuntomarkkinat eivät myöskään takaa riittävää asuntotarjontaa erityisryhmille. Asuntoalueiden sosiaalinen eriytyminen saattaa syventyä. Olemassa olevan ja ikääntyvän asuntokannan ylläpidon merkitys kasvaa. Kireä kuntatalous heikentää kuntien mahdollisuuksia ylläpitää hyviä asuinoloja, huolehtia kunnostamista vaativasta infrastruktuurista ja hoitaa omistuksessaan olevaa sosiaalista vuokra-asuntokantaa. Nykyisen rakennetun ympäristön korjaustarve on kasvamassa huolestuttavasti. Väestön ikääntyminen asettaa vaatimuksia asumiselle, liikkumisympäristölle ja palveluille.

Itämeren sekä pinta- ja pohjavesien hyvä tila vaatii toimia

Euroopan unionin lainsäädäntö ohjaa voimakkaasti toimia Itämeren sekä pinta- ja pohjavesien suojelussa. Veloitteena on saavuttaa vesien hyvä tila Itämerellä vuoteen 2021 mennessä sekä pinta- ja pohjavesissä vuoteen 2015 mennessä. Itämeren suojelussa korostuu kotimaisten toimien lisäksi kansainvälinen yhteistyö. Vesikysymykset ovat globaalisti entistä tärkeämpiä ja tarjoavat myös merkittäviä uusia ympäristöteknologian liiketoimintamahdollisuuksia.

Itämeren suojelu on Suomessa koettu poliittisesti tärkeäksi alueeksi ja kansainvälisen yhteistyön painopisteeksi. EU:n meristrategiadirektiivin mukainen merenhoitosuunnitelma ja sen seuranta- ja toimenpideohjelma valmistellaan suunnittelukaudella. Merenhoitosuunnitelma on uusi keino yhteen sovittaa tarvittavia toimia kaikilla sektoreilla merialueiden hyvän tilan saavuttamiseksi. Erityisesti maatalouden ravinnekuormituksen ennustetaan kasvavan, kun sateet lisääntyvät ilmastonmuutoksen vuoksi. Rankkasateet tuottavat ongelmia myös jätevedenpuhdistamojen toiminnalle.

Valtioneuvoston vuonna 2009 hyväksymät vesiensuojelusuunnitelmat ja niiden pohjalta laadittu vesienhoidon toteutusohjelma edellyttävät rehevöitymisen vähentämiseksi toimia erityisesti maa- ja metsätaloudessa, haja-asutuksessa ja myös muilla toimialoilla. Rehevöityneiden järvien ja virtavesien tilaa voidaan parantaa kunnostamalla. Vesirakentamisen samoin kuin teollisuuden ja turpeenoton haittoja on tarpeen vähentää. Pohjavesien riskialueiden suojelutarpeet ja suojelun riittävä tietoperusta korostuivat. Vesienhoitosuunnitelmissa seuraavalle kaudelle 2016-2021 tarkennetaan arvioita sekä arvioidaan ohjauskeinojen kehittämistarvetta pinta- ja pohjavesien hyvän tilan saavuttamiseksi. Vesienhoidon suunnittelutyö sovitetaan yhteen merenhoitosuunnitelman ja tulvariskien hallintasuunnitelmien kanssa.

Kasvava meriliikenne nostaa öljy- ja kemikaalionnettomuuksien riskiä erityisesti Suomenlahdella, mikä edellyttää torjuntavalmiuden ylläpitoa ja kehittämistä niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Suomenlahden pohjukan strategisen merkityksen kasvu Venäjän energiamarkkina-alueena on haaste myös Suomen ympäristösuojelutoimille. Meriliikenteen kasvu ja sen aiheuttama lisääntyvä kuormitus ilmaan ja veteen luo painetta alusten päästöjen kansainvälisesti yhdenmukaiselle tiukemmalle sääntelylle.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön työ jatkuu

Luonnon monimuotoisuuden suojelulle ja kestävälle käytölle on asetettu kansainväliset ja kansalliset tavoitteet vuoteen 2020. Maankäytön muutokset, infrastruktuurin rakentaminen ja muut luontoon suoraan vaikuttavat toimet aiheuttavat edelleen luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä niin Suomessa kuin muuallakin. Ilmastonmuutos tuo vielä uuden merkittävän lisäpaineen luontoympäristölle.

Kansainväliset sopimukset ja tavoitteet sekä EU:n lainsäädäntö ohjaavat Suomen toimia luonnon monimuotoisuuden suojelussa ja kestävässä käytössä. Ekosysteemilähestymistapa ja ekosysteemipalvelujen taloudellisen merkityksen ymmärtäminen antavat uusia keinoja haasteiden ratkaisemiseksi.

Luonnon monimuotoisuuden suojelu ja hoito edistävät työllisyyden, aluekehityksen ja virkistystoiminnan tavoitteita. Kuntien ja valtion virkistysalueet tukevat virkistysmahdollisuuksia luonnossa. Kansalliset kaupunkipuistot parantavat pääsyä luontoon kaupunkikeskustoista. Kansallispuistoverkosto ja sen palvelutaso ovat tässä keskeisessä osassa. Natura 2000 – alueiden suojelu sekä tärkeimpien alueiden hoidon ja käytön suunnittelu vuorovaikutuksessa paikallisen

väestön ja elinkeinonharjoittajien kanssa luo mahdollisuuksia käyttää euroopanlaajuista Natura 2000-verkostoa aluetason voimavarana. Kansallinen METSO-ohjelma (Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma) perustuu metsänomistajien vapaaehtoiseen osallistumiseen metsiensuojelutoimiin ja markkinapohjaisten toteutuskeinojen soveltamiseen. Itämeren luonnon monimuotoisuuden kartoittaminen ja turvaaminen sekä ilmastonmuutoksen aiheuttamien uhkatekijöiden tunnistaminen uudistavat niin ikään luonnonsuojelua. Lajien ja luontotyyppien suojeluun panostetaan myös lähivuosina enemmän.

Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttäminen edellyttää tämän näkökulman entistä vahvempaa integrointia muuhun maankäyttöön ja siihen liittyvään tukipolitiikkaan. Ekosysteemi-lähestymistapa on tässä työssä hyvä väline, jota jatkossa edelleen kehitetään käytännön tasolla. Luonnonsuojeluhallinnossa kotimaassa selkeytetään viranomaisten ja tutkimuslaitosten rooleja, varmistetaan tehokkaat toimintatavat ja suunnataan voimavarojen käyttö strategisesti oikein suhteessa muuttuvaan toimintaympäristöön.

Kehitysmaiden rooli ympäristöongelmien hallinnassa korostuu

Globaalit ympäristöongelmat, kuten ilmastonmuutos ja luonnonvarojen pilaantuminen ja hupeneminen vaativat teollisuus- ja kehitysmaiden välistä kumppanuutta. Hyvinvointi ja luonnonvarojen käyttö jakautuvat epätasaisesti alueiden kesken. Globaalin talouden tilanne kärjistää tätä epäkohtaa ja vaikuttaa näin ympäristöongelmiin ja niiden ratkaisukeinoihin. Materiaalisen kulutuksen kasvusta on tulossa yhä keskeisempi maapallonlaajuisen ympäristöongelmien taustatekijä. Se vähentää niitä hyötyjä, joita on aikaansaatu vähentämällä tuotantolaitosten ja liikennevälineiden päästöjä ja kehittämällä tuotteiden ympäristöominaisuuksia. Kehittyneiden teollisuusmaiden tulee luoda edellytyksiä kehittyvien maiden ekotehokkaalle tuotannolle.

Vaikka ympäristöongelmat tiedostetaan entistä paremmin, maailmantalouden heikkeneminen ja kansallisten etujen turvaaminen vaikeuttavat yhteisten ratkaisujen löytymistä. Globalisaation hallinnassa on tärkeää täsmentää kansainvälisiä pelisääntöjä ympäristön ja luonnonvarojen turvaamiseksi.

Haastavinta on edistää neuvotteluja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi vuoden 2012 jälkeisenä aikana, kun samaan aikaan taantuva talous kaventaa toimintaedellytyksiä. Eteneminen edellyttää maapallonlaajuisesta kehitystä, jossa lisätään uusiutuvien energialähteiden käyttöä, otetaan käyttöön puhtaampia ja tehokkaampia teknologioita fossiilisten energialähteiden hyödyntämisessä sekä kehitetään koko-naispäästöjen kannalta tarkoituksenmukaisia rahoitusratkaisuja, kuten yhteistoimeenpanoa, puhtaan teknologian mekanismeja ja päästökauppaa. Fluorattuja kasvihuonekaasuja koskeva kansainvälinen sääntelyn osalta on ratkaistava voidaanko Montrealin pöytäkirjan mekanismeja käyttää näiden yhdisteiden tuotannon ja kulutuksen vähentämiseen.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön merkitystä köyhyyden poistamisessa ei vielä täysin ole ymmärretty. Ekosysteemipalvelujen korostuminen antaa tälle uutta painoarvoa lähitulevaisuudessa.

Yhteistyötä ja tuottavuutta tarvitaan

Palvelujen tasapuolinen saatavuus ja toiminnan tuottavuus ovat julkisessa hallinnossa voimakkaasti esillä. Julkiselta hallinnolta odotetaan parempia palveluja, mutta toisaalta edellytetään sen työpanoksen ja muiden voimavarojen käytön vähentämistä. Yhteistyö, toiminnan tehostaminen ja tuottavuuden parantaminen vaativat niin hallinnon rakenteiden, toimintatapojen ja myös

uudistamista koko julkisessa hallinnossa. Johtaminen ja henkilöstöpolitiikan keinot ovat tässä keskeisessä asemassa. Hallinnonalojen raja-aidat madaltuvat ja yhteistyötarpeet kasvavat.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueet ja aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueet ovat edelleen keskeisiä ympäristöasioiden hoitajia ja edistäjiä alueellaan. Ympäristöasioiden hoidon tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden turvaaminen myös aluehallinnossa edellyttää hyvin toimivaa ohjausta, jossa yhteen sovitetaan aluehallintoa ohjaavien ministeriöiden näkemykset kokonaisuudeksi.

Julkishallinnon resurssien väheneminen, toiminnan uudelleenorganisointi ja ympäristöhaasteiden kasvu samanaikaisesti ovat Suomen ympäristöasioiden hallinnolle keskeinen haaste. Euroopan Unionin kasvava ympäristösääntely edellyttää vahvaa vaikuttamista jo asioiden valmisteluvaiheessa. Voimavarat on kyettävä kohdentamaan strategisesti oikein.

3 Ympäristöministeriön visio ja toiminta-ajatus

3.1 Ympäristöministeriön visio

Ympäristöministeriön visio on ympäristövastuullinen, osallisuutta tukeva yhteiskunta, monimuotoinen luonto ja hyvinvointia edistävä ympäristö.

3.2 Ympäristöministeriön toiminta-ajatus ja toimintaperiaatteet

Ympäristöministeriö on yhteistyöhakuinen johtava vaikuttaja kestävän kehityksen, hyvän elinympäristön ja monimuotoisen luonnon turvaamisessa nykyiselle ja tuleville sukupolville.

Toimintaperiaatteissa korostuvat toiminnan avoimuus, asiantuntijuus ja tulevaisuus. Toiminta perustuu avoimeen yhteistyöhön, jossa jaetaan omaa asiantuntemusta ja kehitetään omaa osaamista asiakkaiden tarpeet huomioon ottaen. Tulevaisuudesta kannetaan vastuuta tekemällä ympäristön kannalta kestäviä päätöksiä.

3.3 Ympäristöhallinto

Hallinnonalalla toimivat ympäristöministeriön ohjauksessa lisäksi Suomen ympäristökeskus ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus sekä talousarvion ulkopuoliset valtion asuntorahasto ja öljysuojarahasto. Lisäksi ympäristöministeriö ohjaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) kolmeatoista ympäristö ja luonnonvarat -vastuualuetta ja aluehallintovirastojen (AVI) neljää ympäristölupavastuualuetta. Ympäristöministeriö toimii ympäristöasioiden hallinnon strategisena ohjaajana. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueet vastaavat alueiden käyttöä, luonnonsuojelua, ympäristönsuojelua ja rakentamisen ohjausta koskevista tehtävistä maakunnissa. Aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueet päättävät ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisista luvista. Suomen ympäristökeskus on ympäristöalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, joka tuottaa ympäristöpolitiikan valmistelua ja toimeenpanoa varten tutkimus- ja seurantatietoa sekä asiantuntijapalveluja ja hoitaa myös eräitä viranomaistehtäviä. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus kehittää kestävää, laadukasta ja kohtuuhintaista asumista sekä hoitaa asuntorahoitukseen osoitettavaan valtion tukeen liittyviä viranomaistehtäviä. Metsähallituksen luontopalvelut hoitavat valtion luonnonsuojelualueita sekä huolehtivat osaltaan uhanalaisten lajien suojelusta ja seurannasta. Ympäristöministeriö ohjaa lisäksi Turvallisuus- ja kemikaaliviraston kemikaalivalvonnan ympäristönsuojelukysymyksiin sekä eräitä ympäristönsuojelun markkinatehtäviin liittyviä viranomaistehtäviä.

4 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet vuosina 2015 - 2018

4.1 Rakennetun ympäristön kehittäminen

- Rakennettu ympäristö on energiatehokas, elinvoimainen ja parantaa ihmisen hyvinvointia
- Asuinolot vastaavat ihmisten asumistarpeita ja asuntomarkkinat toimivat
- Elinympäristön laatu on hyvä

4.2 Monipuolinen luonto ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysähtyy
- Maisema-arvot, luonnon virkistyspalvelut ja luontomatkailun edellytykset on turvattu
- Luonnonvarojen käyttö on kestävä

4.3 Materiaali- ja energiatehokkuuden parantaminen

4.4 Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

- Itämeren sekä pinta- ja pohjavesien hyvä tila on saavutettu
- Ympäristöhaitat ja -riskit tunnetaan ja hallitaan
- Ilmastonmuutosta hillitään ja siihen sopeudutaan

4.5 EU-yhteistyön ja kansainvälisen yhteistyön tehostaminen

4.6 Ohjausvälineiden vaikuttavuus

4.7 Laadukas ympäristöhallinto

4.8 Avoin, aktiivinen ja ennakoiva viestintä

Vuosiksi 2015-2018 näille tehtäväalueille asetetut tavoitteet ja suunnitellut keskeiset toimenpiteet vastaavat osaltaan toimintaympäristön ympäristöhallinnolle asettamiin odotuksiin ja aikaansaavat pidemmän aikavälin yhteiskunnallisia vaikutuksia.

4.1 Rakennetun ympäristön kehittäminen

Koko rakennetun ympäristön toimialaa koskeva maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisarviointi toteutetaan vuoteen 2014 mennessä. Arvioinnin perusteella tehdään johtopäätökset säännösten, menettelytapojen ja ohjeiden muutostarpeista, joita toteutetaan kehyskaudella.

Rakennettu ympäristö on energiatehokas, elinvoimainen ja parantaa ihmisen hyvinvointia

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenne eheytyy ja yhdyskunnat ovat energia- ja ekotehokkaampia rakentamisen ja asumisen ratkaisujen osalta. Elinympäristön laatu ja ihmisten arjen sujuvuus paranee, henkilöautoliikenteen tarve vähenee, joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn kulkumuoto-osuus kasvaa ja liikenteen päästöt pienenevät.
- Yhdyskuntien eko- ja energiatehokkuuden ratkaisut ovat laajasti hyväksytyjä, keskeiset toimijat sitoutuvat kansallisiin tavoitteisiin ja kansalaisilla on tiedolliset valmiudet tehdä kestäviä asumisen ja rakentamisen ratkaisuja.
- Tietämys rakennusten ympäristövaikutuksista lisääntyy, materiaalitehokkuus rakentamisessa ja korjaamisessa paranee sekä rakennusten aiheuttama ympäristökuormitus vähenee
- EU 2020 tavoitteiden 20-20-20 toteuttaminen etenee päivitetyn ilmasto- ja energiastrategian linjausten mukaisesti:
 - uudisrakentamisessa energiatehokkuus kehittyy minimivaatimuksia nopeammin
 - korjausrakentamisessa energiatehokkuutta parannetaan korjausrakentamisen energiatehokkuusmääräysten mukaisesti ja suunnitelmallista kiinteistönpitoa hyödyntäen.
 - tuulivoimarakentamista ohjaava kaavoitus etenee siten, että päivitetyn ilmasto- ja energiastrategian tuotantotavoite vuonna 2020 voi toteutua
- Päätöksentekijöillä on hyvä tietopohja lähes nollaenergiarakentamisen yhteiskunnallisista vaikutuksista, vaikutuksista energian pientuotantoon sekä vaikutuksista koko rakennus- ja kiinteistöalaan.
- Uusiutuvista energialähteistä peräisin oleva energiantuotanto lisääntyy uusiutuvia energialähteitä koskevan direktiivin (RES) mukaisesti

Vaikuttavuusindikaattorit ja mittarit:

- Alueella, jossa asukastiheys on vähintään 20 asukasta hehtaarilla, asuvien osuus kaupunkiseudun taajama-alueen asukkaista
- Asemakaavoitetulle alueelle rakennettujen asuinhuoneistojen osuus laajan kaupunkiseudun alueelle rakennetuista asuinhuoneistoista (mukana käyttötarkoituksen muutokset)
- Rakennuskannan energiankulutus on eri ohjaustoimenpiteiden tuloksena vuonna 2020 6 % pienempi kuin vuonna 2012
- Tuulivoimakaavoitus
- Rakennus- ja purkujätteen määrä on vähentynyt suunnittelukaudella ja kierrätysaste lisääntynyt. Rakennusmateriaaleihin liittyvät päästöt uudisrakentamisessa ovat pienentyneet.

Keskeiset toimenpiteet

1. Yhdyskuntarakenteen eheytyminen

- Alueidenkäytön suunnittelun ohjauksessa ja kehittämisessä ja viranomaisyhteistyössä painotetaan erityisesti kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyttämistä, elinympäristön laatua sekä maankäytön, asumisen, liikennejärjestelmän ja palvelurakenteen

yhteensovittamista. Tuotetaan aineistoa kaavojen yhdyskuntarakenteeseen ja ilmastoon liittyvien vaikutusten arvioimiseksi.

- Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarvioinnin perusteella kehitetään yhdyskuntarakenteen ohjauksen välineitä. Vahvistetaan kaupunkiseutuja kokonaisuutena käsittelevän yleispiirteisen maankäytön ja liikenteen suunnittelun asemaa. Tehostetaan kaupunkien läheisen maaseudun yhdyskuntarakenteen ohjausta tarkistamalla asemakaava-alueen ulkopuolisten alueiden kaavoituksen ja rakentamisen ohjauksen periaatteita erityisesti kaupunki- ja kasvuseuduilla. Arvioidaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ajantasaisuus ja sen perusteella huolehditaan tarpeen vaatiessa päätösten tarkistamisesta.
- Kartoitetaan taloudelliset ohjaukeinit yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi ja laaditaan eheyttämistä tukeva esitys verotuksen ja kannusteiden suuntaamisesta.
- Laaditaan yhdessä LVM:n, TEM:n ja MMM:n ja yhteistyössä muiden sidosryhmien kanssa aluerakenteen ja liikennejärjestelmän valtakunnallinen pitkän tähtäimen kehityskuva, jolla ohjataan eri hallinnonalojen toimia vahvistamaan monikeskuksista aluerakennetta ja sitä tukevaa liikennejärjestelmää.

2. Rakennusten energiankäytön vähentäminen ja uusiutuvan energian tuotanto

- Rakentamisen energiatehokkuuden alustavalla tiekartalla on määritelty energiatehokkuuden kehittämisen karkea aikataulu ja yleiset tavoitteet. Päätöksenteon tueksi käynnistetään erilaisia taustaselvityksiä, koerakentamishankkeita ja laajasti erilaisia vaikutusten arviointeja liittyen lähes nollaenergiarakentamisen tasoihin, teknisiin mahdollisuuksiin, uusiutuvan energian hyödyntämiseen ja vaikutuksiin yhteiskunnan ja kansalaisten tasolla sekä luodaan mahdollisuuksia minimivaatimuksia energiatehokkaammalle rakentamiselle.
- Energiatodistusten tietojärjestelmä on kehitetty ja otetaan käyttöön mm. todistusten laadun ja tekijöiden valvontaa sekä energiatodistusraportointia varten.
- Rakennusten ilmastointijärjestelmien ja lämmitysjärjestelmien pakollisten tarkastusmenettelyjen sijasta kehitetään ja toteutetaan neuvontaan perustuvat vaihtoehtoiset menettelyt.
- Kehitetään raportointimenettelyt ja raportoidaan energiamääräysten kustannusoptimaalisesta tasosta, lähes nollaenergiarakentamisen edistämisestä, lämmitysjärjestelmien ja ilmastointikoneiden tarkastuksesta sekä neuvontavaihtoehdon vastaavuudesta.
- Kehitetään rakennuksen ominaispiirteitä säilyttäviä ja turvaavia energiaratkaisuja sekä korjausrakentamisen ja täydennysrakentamisen yhdistävien prosessien konsepteja, joiden avulla energiatehokkaan korjaamisen, yhdyskuntarakenteen eheyttämisen ja elinympäristön laadun tavoitteet yhteen sovitetaan. Tällä tavalla tulevia korjauksia voidaan samalla osin rahoittaa täydennysrakentamisella syntyvillä tuloilla. Kehitystyössä huomioidaan kulttuuriympäristöön ja perinteiseen rakennuskantaan liittyvät erityisvaatimukset.
- Valtion tukeman tuotannon osalta kannustetaan vallitsevia energiamääräyksiä parempaa asuntorakentamista niin uudistuotannossa kuin korjausrakentamisessa elinkaaritarkasteluja hyödyntäen. Energiatehokkuudeltaan tehokkaampia asuntokohteita voidaan tukea kehittämiseen suunnatuin toiminnallisesti kohdentuvien ja kustannustehokkaiden taloudellisten toimenpiteiden avulla.
- Otetaan käyttöön toimenpiteitä rakennusmateriaalien ympäristökuormien vähentämiseksi ja materiaalitehokkuuden parantamiseksi. Kannustetaan valtion tukemassa asuntotuotannossa myös ympäristövaikutusten huomioonottamista.
- Yhdyskuntien ja rakennusten eko- ja energiatehokkuuden ratkaisuja kehitetään huomioiden erityisesti uusiutuvan energian käytön lisääminen. Asuin- ja teollisuusalueiden kaavoituksen sekä täydennysrakentamisen yhteydessä huomioidaan erityisesti rakennetun ympäristön monipuolisuus, laatu ja energiatehokkuus sekä mahdollisuudet edistää uusiutuvan lähienergian hyödyntämistä. Uusiutuvan energian pientuotanto mahdollistetaan mahdollinen

ympäristökuormitus huomioon ottaen yksinkertaisin toimin, sovitetaan yhteen muuhun maankäyttöön ja pientuotannon hyödyntäminen lisääntyy. Kehitetään tietoisuuden lisäämis-, neuvonta- ja koulutusohjelmia uusiutuvan energian kehittämisen ja käyttämisen etujen ja käytännön seikkojen tiedottamiseksi kansalaisille, suunnittelijoille ja asentajille.

- Tuulivoimarakentamista ohjaavien laadukkaiden kaavojen ripeää valmistelua tuetaan kaavaohjauksella ja avustuksin.
- Määritetään uusiutuvan energian vähimmäistasovaatimukset uusissa ja perusteellisesti kunnostettavissa olevissa rakennuksissa.
- Kiinteää polttoainetta käyttävien lämmityslaitteiden ekosuunnitteluasetusten valmistumisen jälkeen selvitetään tarve antaa kansallisia asetuksia ekosuunnitteluasetusten ulkopuolelle jääville lämmitys- tai muille laitteille.

Asuinolot vastaavat ihmisten asumistarpeita ja asuntomarkkinat toimivat

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Erityisesti suurilla kaupunkiseuduilla asuntomarkkinoiden toimivuus paranee ja asuntojen hinnat ja vuokrat kehittyvät maltillisesti.
 - asuntojen uudisrakentamisen määrä kasvaa merkittävästi, jotta asuntotarjonta vastaa paremmin kysyntää ja jotta työvoiman saatavuuden edellytykset parantuvat.
 - asuntorakentaminen sijoittuu yhdyskuntarakenteelle asetettujen tavoitteiden kannalta oikein seudullisesti ja
 - asuntojen tonttitarjonta takaa odotetun väestönkasvun mukaisen määrällisen asuntotarpeen toteutumisedellytykset pitkällä aikavälillä.
- Kaupunkiseutujen kehittäminen perustuu maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinoelämän ratkaisujen yhteensovittamiseen.
- Kohtuuhintaista asuntotarjontaa on riittävästi ja se monipuolistuu myös erityisryhmien tarpeet huomioiden, mikä edellyttää riittävästi alan toimijoita, toimivaa kilpailua ja sellaisia valtion tukeman asuntotuotannon tukijärjestelmiä, että niihin liittyvä tuki ja rajoitukset ovat kohtuullisia suhteessa toisiinsa.
- Asuinalueet ovat viihtyisiä ja elinvoimaisia, segregatiokehitystä ehkäistään.
- Asunnottomuutta vähennetään ja riski asunnottomuuden pitkittymisestä pienenee.
- Ikääntyneiden asumisolot paranevat; asumisen vaihtoehdot ja kotona asumisen mahdollisuudet lisääntyvät.

Vaikuttavuusindikaattorit ja mittarit

- MAL(PE)-aiesopimuksissa määritellyt seurantaindikaattorit
- Asuntojen hinta- /vuokramuutokset
- Asuntotuotanto ja ARA-tuotanto (ml. erityisryhmien) tuotanto
- Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman määrälliset tavoitteet:
 - 1) pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen, asuntotuotanto ja –hankintamäärät
 - 2) ARAn tilastointi ja selvitys asunnottomista vuosittain/määrät, muutokset ja muu kehitys

Keskeiset toimenpiteet

1. Kaupunkiseutujen toimivuus

- Toteutetaan asuntopoliittisen toimenpideohjelman toimenpiteet. Asuntotuotannon lisäämiseksi uudistetaan valtion tukeman asuntotuotannon tukijärjestelmä yleishyödyllisyys- ja kohdekohtaisten rajoitussäädösten osalta, jotta järjestelmä vastaa paremmin nykyistä toimintaympäristöä ja lisää toimijoiden kiinnostusta lisätä uudistuotantoa.

- Aiesopimusmenettelyn käyttöä kaupunkiseuduilla laajennetaan alueellisesti ja sisällöllisesti siten, että niiden yhteydessä tarkastellaan myös palveluja ja elinkeinoja (MALPE-sopimukset). Sopimukset laaditaan entistä sitovammiksi ja kytketään seudullisiin ilmastostrategioihin. Koordinoidaan metropolipolitiikan toteuttamista ja tuetaan sen kärkihankkeiden etenemistä.
- Vaikutetaan kuntien yleis- ja asemakaavoitukseen, maapolitiikkaan ja tonttituotantoon siten, että mahdollistetaan kaupunkiseuduittain riittävä tonttitarjonta kerros- ja pientaloasuntojen monipuolista rakentamista varten. Arvioidaan kuntarakenteen muutosten vaikutukset suunnittelu- ja ohjausjärjestelmään ja valmistellaan tästä aiheutuvat muutokset lainsäädäntöön ja ohjeistukseen.
- Määritellään kohtuuhintaisuus asumisessa, jotta asuntopolitiikalle ja eri toimijoille voidaan asettaa selkeät tavoitteet ja vaatimukset kohtuuhintaisen asumisen tarjoamiseksi.
- Lisätään rakennusalan kilpailua. Käydään läpi koko rakentamisen prosessi maapolitiikasta lähtien ja lisätään edellytyksiä kilpailun syntymiselle yhteistyössä muiden alaan vaikuttavien julkisten tahojen kanssa. Pyritään yhteistyöhön kilpailun edistämiseksi myös muiden toimijoiden kanssa.
- Sosiaalisen eheyden edistämiseksi vahvistetaan poikkihallinnollista yhteistyötä ja koordinaatiota.
- Kehitetään asumisen edellytyksiä asuinalueiden yleisen toimivuuden näkökulmasta väestöltään vähenevillä alueilla.

2. Erityistä tukea tarvitsevien ihmisten asuminen

- Toteutetaan ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelmaa. Palvelujen ja asumisen muodostavaa kokonaisuutta kehitetään erityistä tukea tarvitsevien ja vanhusväestön asumisratkaisuja toteutettaessa. Korjausavustuksien myöntämisessä painotetaan hissien rakentamista ja esteettömyyden kehittämistä.
- Kehitetään yhteistyötahojen kanssa asuinrakennusten suunnittelua ottamaan aiempaa paremmin huomioon asuntojen kokonaiskäytettävyyden kannalta nykyistä järkevämpi toiminnallisuus. Esteettömyys otetaan toiminnallisuudessa huomioon koko asunnon osalta.
- Toteutetaan kehitysvammaisten asumisen ohjelmaa tavoitteena vähentää laitoshoidon tarvetta.
- Toteutetaan pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmaa yhdessä STM:n ja suurimpien kaupunkien kanssa.

Elinympäristön laatu on hyvä

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Elinympäristön laatu, erityisesti terveellisyys, turvallisuus ja kulttuuriarvot, vahvistuu.
- Ilmastonmuutoksen vaikutukset on otettu huomioon kaavoituksessa ja rakentamisessa.
- Maankäyttöä ja rakentamista ohjaava lainsäädäntö toimii kokonaisuutena vaikuttavasti ja sujuvasti ja vastaa kehittämis- ja suojelutarpeisiin kestäväällä tavalla.
- Maankäytön ohjausjärjestelmä vastaa muuttuvan kuntarakenteen vaatimuksia.
- Alueidenkäytössä ja rakentamisessa kulttuuriympäristöjen arvo ja myönteiset vaikutukset koko yhdyskuntien ja elinkeinoelämän kehittämisessä on yleisesti tunnustettu ja niitä osataan hyödyntää hyvän elinympäristön luomisessa.
- Rakennukset ovat hyvässä kunnossa koko elinkaarensa ajan ja vastaavat käyttäjien muuttuvia tarpeita. Kosteusvauriot ja muut rakennusvirheet uudisrakentamisessa ja korjaamisessa vähentyvät. Rakennusten rakenteellinen turvallisuus paranee.

- Merialueiden ekologinen tila ja turvallisuus paranevat. Merialueiden käytön suunnittelulla voidaan ohjata eri käyttömuotojen yhteensovittamista kestäväällä tavalla.

Keskeiset toimenpiteet

- Toteutetaan maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) kokonaisarviointi laatimalla erillisselvitykset teemoittain, analysoimalla selvitystulokset ja laatimalla johtopäätökset lain muutostarpeista ja muutosten toteuttamiskokonaisuuksista vuoteen 2014 mennessä. Arvioinnin perusteella tehdään johtopäätökset säännösten, menettelytapojen ja ohjeiden muutostarpeista.
- Toteutetaan ympäristöhallinnon ilmastonmuutoksen sopeutumisen työohjelmaa sekä tarkistetaan se kansallisen sopeutumisstrategian päivityksen pohjalta.
- Parannetaan rakentamisen viranomaisohjausta valmistelemalla kuntien rakennusvalvontayksiköiden määrää ja kokoa koskeva esitys ottaen huomioon kuntarakenteen uudistus. Edistetään rakentamismääräysten ennakoivaa ja yhtenäistä tulkintaa.
- Edistetään suunnitelmallista kiinteistönpitoa ja kiinteistöjen hyvää ylläpitoa sekä korjausrakentamisen hyviä käytäntöjä portaaliratkaisuin ja korjausneuvontaverkostoa vahvistamalla.
- Jatketaan kosteus- ja hometalkoita ja turvataan niiden tuottaman osaamisen siirtyminen koulutukseen ja rakennusalan toimijoille. Kehitetään rakentamisaikaista kosteudenhallinnan osaamista. Arvioidaan ja tarvittaessa kehitetään ohjauksessa käytettäviä säädöksiä.
- Rakentamismääräykset uusitaan ottaen huomioon myös EU-säädökset. Varmistetaan rakennustuotteiden markkinavalvonnan resurssit.
- Terveellisyyttä, meluntorjuntaa ja turvallisuutta edistävän elinympäristön informaatio-ohjausta tehostetaan ja osallistutaan näitä koskeviin hallinnonalojen yhteistyöhankkeisiin.
- Kulttuuriympäristöstrategialla yhtenäistetään ja parannetaan kulttuuriympäristön suojelun ja hoidon laatua sekä luodaan alan kv-sopimusten kansalliselle toimeenpanolle kehukset. Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY) ja valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden huomioimiselle alueidenkäytössä ja rakentamisessa luodaan tavoitteet ja kehitetään menetelmiä.
- Kehitetään merialuesuunnittelua yhteistyössä eri tahojen, muiden maiden ja EU:n kanssa
- Parannetaan ryhmärakennuttamisen edellytyksiä.

4.2 Monipuolinen luonto ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen hidastuu ja suotuisa kehitys vakiintuu vuoteen 2016 mennessä.
- Suojelutoimet turvaavat luonnonvaraisten eliölajien ja elinympäristöjen suotuisaa suojelutasoa.
- Suojelun keinovalikoima monipuolistuu ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa painottuvat sopimusperusteiset ja määräaikaikaiset keinot aiempaa enemmän.
- Luonnon monimuotoisuus otetaan painokkaasti huomioon eri sektoreiden toiminnassa ja niiden tukipolitiikassa.

Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysähtyy

Keskeiset toimenpiteet

1. Eliölajiston ja luontotyyppien seurannassa ja uhanalaisuusarvioinnissa on käytettävissä riittävät tiedot

- Jatketaan uhanalaisten ja puutteellisesti tunnettujen metsälajien tutkimusohjelmaa (PUTTE) METSO-ohjelman sekä laji- ja luontotyyppisuojelun tietotarpeita varten.
- Kehitetään luonnon monimuotoisuuden valtakunnallista seurantajärjestelmää sekä uhanalaisuuden arvioinnissa tarvittavien tietojen rekisteröintiä ja ylläpitoa.

2. Ihmisen toiminnasta uhanalaistuneiden lajien ja luontotyyppien säilyminen turvataan

- Jatketaan lajien ja luontotyyppien uhanalaisuuden arviointia.
- Eliölajiston suojelun toimintaohjelmassa suojelutoimet priorisoidaan ja vastaava työ tehdään alueellisesti tämän jälkeen. Kiireellisiä suojelutoimenpiteitä vaativien lajien suojelutoimenpiteitä jatketaan.
- Seurataan liito-oravakannan kehitystä Suomessa sekä valtakunnallisesti että alueellisesti ja ohjataan tarvittavia suojelutoimenpiteitä seurannan tulosten perusteella.
- Toteutetaan eri toimijoiden kanssa yhteistyössä Suomen luontotyyppien uhanalaisarvioinnin pohjalta laadittua kansallista toimintasuunnitelmaa uhanalaisten luontotyyppien tilan parantamiseksi.

3. Luonnonsuojeluohjelmat toteutetaan ja luonnonsuojelualueverkoston edustavuutta parannetaan

- Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään toteuttamalla muun muassa maakuntakaavoituksessa suojeluun varattuja alueita ja parantamalla eri keinoin suojelualueverkoston kytkeytyneisyyttä.
- Etelä-Suomen metsien monimuotoisuutta edistetään valtioneuvoston vuonna 2008 hyväksymän ja vuonna 2013 tarkistaman METSO-ohjelman toimenpiteillä.
- Jatketaan säädösprojektia, jossa Metsähallituksen hallinnassa olevat luonnonsuojeluun varatut alueet muodostetaan luonnonsuojelualueiksi mahdollisimman kustannustehokkaasti.
- Kehitetään luonnonsuojelualueverkoston ekologista kestävyyttä ja edustavuutta kansainvälisen biodiversiteettisopimuksen (CBD) toimeenpanoon kuuluvan suojelualuetyöohjelman mukaisesti, sekä HELCOM:n Baltic Sea Protected Areas-verkoston HELCOM suosituksen ja Itämeren toimintaohjelman mukaisesti.
- Jatketaan Fennoskandian vihreän vyöhykkeen kehittämistä ja muuta luonnonsuojeluyhteistyötä Luoteis-Venäjällä.

4. Luonnonsuojelualueiden hoitoa kehitetään

- Jatketaan luonnonsuojelualueiden ennallistamista ja hoitoa laadittujen suunnitelmien mukaisesti. Toteutetaan Natura 2000 -alueiden seurantaa, käytön järjestelyjä ja hoitoa. Selkämeren ja Sipoonkorven uusien kansallispuistojen palveluvarustus saatetaan kävijämäärän vaatimalle tasolle. Vahvistetaan ekosysteemien hoidon ja ennallistamisen seurantaa. Ennallistamistoimien vaikutusten arviointia kehitetään.
- Yksityisten suojelualueiden hoitoa jatketaan. Alueiden hoidon ja ennallistamisen menettelytavat suhteutetaan suojelun tarkoitukseen, rauhoitusmääräyksiin, kaikkien osapuolten hyväksymiin hoito- ja käyttösuunnitelmiin sekä käytettävissä oleviin resursseihin.
- Suojelualueiden merkintöjen ja opasteiden ylläpitoa ja ajantasaisuutta parannetaan.

5. Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiaa ja toimintaohjelmaa toteutetaan

- Vuosille 2011–2020 laadittua kansallista toimintaohjelmaa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden ja sidosryhmien kanssa.
- Vahvistetaan tietämystä luonnon monimuotoisuuden ja luonnonvarojen tuottamien ekosysteemipalveluiden merkityksestä ja niiden soveltamisesta käytäntöön.
- Vahvistetaan luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamista eri sektoreilla, ml. niiden tukipolitiikka.

6. Luonnonsuojelulainsäädäntöä vahvistetaan

- Luonnonsuojelulainsäädäntöä kehitetään vuonna 2010 valmistuneen toimivuusarvioinnin ja asetettujen tavoitteiden pohjalta.
- Geenivarojen saatavuutta ja hyötyjen jakoa koskeva ns. Nagoyan pöytäkirja ratifioidaan ja pannaan toimeen kehittämällä lainsäädäntöä ja muita tarvittavia toimia.

Vaikuttavuusindikaattorit ja -mittarit

- Uhanalaisten lajien kokonaistarkastelut 10 vuoden välein; viimeisin valmistui vuonna 2010
- Arvio luontotyyppien uhanalaisuuden kehityksestä 10 vuoden välein
- Luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisaste alueittain; vuosittaiset toteumat
- Ajantasaisten hoito- ja käyttösuunnitelmien kattavuus

Maisema-arvot, luonnon virkistyspalvelut ja luontomatkailun edellytykset on turvattu

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu on sovitettu kestävällä tavalla yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun kanssa.
- Eurooppalainen maisemayleissopimus ohjaa maisemien suojelua, hoitoa ja suunnittelua.

Keskeiset toimenpiteet

1. Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edellytyksiä parannetaan ja luonnon kestävyys otetaan entistä paremmin huomioon

- Turvataan jokamiehenoikeudet luonnon virkistyskäytön perustana huolehtimalla siihen liittyvästä tiedottamisesta.
- Edistetään kuntien virkistysalueyhteistyötä.
- Luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön kysynnän ja tarjonnan selvityksillä tuotetaan tietoa päätöksenteon tueksi.
- Suomen kansallispuistoverkoston kuuluvien virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta keskeisimpien alueiden jatkuvasti kasvavat kävijämäärät lisäävät alueiden palvelujen ja ylläpidon tarvetta. Niihin panostetaan myös aluetalouden elvyttämiseksi.
- Metsähallitus parantaa luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edellytyksiä alueillaan rahoituksensa puitteissa.
- Arvioidaan valtioneuvoston päättämän luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämisohjelman toimenpiteitä ja jatketaan niiden toteuttamista.

2. Maisemansuojelua edistetään konkreettisten hankkeiden avulla

- Päivitetään arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnit ja selkeytetään niihin liittyvää maankäytön ja rakentamisen ohjeistusta.
- Valmistellaan uusien luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden perustamista tavoitteena perustaa yksi uusia alue jokaisen ELY-keskuksen alueelle.

- Edistetään umpeenkasvaneiden perinnebiotooppien kunnostusta ja hoitoa erityisesti maatalouden ympäristötuen avulla Käynnistetään perinnebiotooppien valtakunnallinen päivitysinventointi.

Vaikuttavuusindikaattorit ja mittarit

- Luonnonsuojelualueiden käyttö- ja kävijämäärien kehitys
- Yhteenvedo Suomen luonnon virkistyskäytön tilasta ja kehityksestä 10 vuoden välein
- MH:n hoitokohteet
- Hoidossa olevat perinnebiotoopit, ha

Luonnonvarojen käyttö on kestävä

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Luonnonvarojen kestävä käyttö turvaa nykyisille ja tuleville sukupolville mahdollisuudet hyvinvointiin.
- Luonnonvarojen käyttäjät vastaavat osaltaan luonnonvarojen käytön ekologisesta kestävydestä ja luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamisesta.
- Ekosysteemilähestymistapa on integroitu kaikkeen luonnonvarojen käyttöön ja ekosysteemipalvelujen keskeinen taloudellinen merkitys elinkeinoelämälle ja kansalaisten hyvinvoinnille on laajalti tiedostettu.

Keskeiset toimenpiteet

1. Luonnonvaroja hyödynnetään ekologisesti kestävästi ja turvataan ekosysteemipalvelut

- Osallistutaan valtioneuvoston luonnonvaraselonteon päivitykseen asettamalla luonnonvarojen kestäväälle käytölle uudet tavoitteet, jotka pohjautuvat kansallisiin biotalous- ja mineraalistrategioihin sekä tulevaisuusselontekoon.
- Edistetään ekosysteemipalvelujen huomioon ottamista osana vihreän talouden kehittämistä.
- Osallistutaan kaivosten ympäristövahinkojen ennaltaehkäisyyn ja riskienhallinnan parantamiseen.
- Kehitetään maa-ainesten ottoa vuonna 2013 valmistuneen toimivuusarvioinnin pohjalta.
- Yhteen sovitetaan maa-aineslain, vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisia lupamenettelyjä. Saatetaan kiviainesten tilinpitojärjestelmä palvelemaan maa-aineslain edellyttämää lupamenettelyä, seurantaa ja alueidenkäytön suunnittelua ja ohjausta siten, että Suomen keskeisimmät kiviainesten huoltoalueet ovat järjestelmän piirissä 2015.
- Maankäytön suunnittelussa sovitetaan yhteen pohjavesien suojeleminen ja kiviainesten käyttö keskeisimmillä kiviainesten huoltoalueilla ottaen erityisesti huomioon kiviaineshuollon vaatimat logistiikka- ja infrastruktuuriratkaisut.

2. Maa-, metsä- ja kalatalous sekä turvetuotanto ovat ekologisesti kestäviä

- Vaikutetaan EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen tavoitteena edistää vesiensuojelua, luonnon monimuotoisuutta ja maisemanhoitoa. Selkeytetään ja uudistetaan nitraattiasetusta ja ohjataan nitraattidirektiivin raportointia. Edistetään ravinteiden kierrätystä ja tehostetaan Saaristomeren ja Selkämeren valuma-alueiden maatalouden vesiensuojelua. Kehitetään eläinsuojien ympäristölupamenettelyä ja selvitetään normiohjauksen käyttöönottoa.
- Osallistutaan uuden kala- ja meritalousrahaston sekä uusien rakennerahasto-ohjelmien 2014-2020 valmisteluun ja toteuttamiseen.

- Valmistellaan yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa valtioneuvoston periaatepäätöstä maaseutupoliittiseksi kokonaisuohjelmaksi vuosille 2014-2020 ja osallistutaan sen toteuttamiseen.
- Osallistutaan kansallisen metsäohjelman toteuttamiseen erityisesti ekologisen kestävyiden ja ekosysteemipalveluidenturvaamisen näkökulmasta. Osallistutaan Euroopan laillisesti sitovan metsäsopimuksen neuvotteluihin ja EU:n metsästrategian laadintaan ja toimeenpanoon.
- Vaikutetaan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan muotoutumiseen ja sen toteuttamiseen. Vaikutetaan Euroopan komission antamaan asetusehdotukseen Itämeren lohikantojen monivuotisesta suunnitelmasta ja osallistutaan sen toteuttamiseen. Lisäksi osallistutaan vuosittain lohen Itämeren kokonaiskiintiön määrittelyyn sekä kansallisen lohi- ja meritaimenstrategian toimeenpanoon.
- Edistetään uhanalaisten vaelluskalakantojen suojelua ja vahvistamista. Osallistutaan kalastuslainsäädännön kokonaisuudistuksen valmisteluun ja toteuttamiseen.
- Toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätöstä suo- ja turvemaiden kestävästä käytöstä ja suojelusta.

Vaikuttavuusindikaattorit ja mittarit

- Maa-ainesten käytön suhde varantoihin
- Maatalouden typpi- ja fosforitaseet, kg/ha

4.3 Materiaali- ja energiatehokkuuden parantaminen

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Tuotannon ja kulutuksen materiaali- ja energiatehokkuus paranevat oleellisesti ja luonnonvarojen käyttö on kestävä.
- Selkeästi määritetyt ympäristötavoitteet vauhdittavat ympäristötekniikan kehitystä, nopeuttavat uudenaikaisen teknologian käyttöönottoa, luovat sille uusia markkinoita sekä edistävät ihmisten hyvinvointia.
- Valtioneuvoston vuonna 2008 hyväksymän valtakunnallisen jätesuunnitelman mukaisesti yhdyskuntajätteen määrä vakiintuu ensin 2000-luvun alun tasolle ja kääntyy sen jälkeen laskuun vuoteen 2016 mennessä. Vuonna 2016 yhdyskuntajätteestä kierrätetään materiaalina 50 % ja hyödynnetään energiana 30 %. Rakentamisen jätteistä hyödynnetään materiaalina vähintään 70 % vuoteen 2020 mennessä.

Keskeiset toimenpiteet

1. Tuotannon ja kulutuksen ekotehokkuutta parannetaan

- Toteutetaan kansallista kestävä kulutuksen ja tuotannon ohjelmaa ja valtioneuvoston periaatepäätöstä sekä niiden toimeenpanoa tukevia hankkeita. Suunnittelukauden lopulla arvioidaan ohjelman ja periaatepäätöksen toteutumista.
- Tarjotaan keskitetysti innovatiivisten ympäristö- ja energiaratkaisujen neuvontapalveluja julkisissa hankinnoissa.
- Tuetaan biotalousstrategian toimeenpanoa edistämällä kestävien biotaloustuotteiden ja -palveluiden kysyntää.
- Valmistellaan ympäristötekniikan ja innovaatiotoiminnan tulevaisuuskatsaus.

- Tuetaan EU-rahoituksen (Life IP ja rakennerahastot) sekä kaupunkiseutujen väliseen kasvusopimusmenettelyn ja innovatiiviset kaupungit (INKA) -ohjelman suuntaamista materiaalitehokkuuden ja kestävä biotalouden edistämiseen.
- Toimeenpannaan kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumista ja arvioidaan sen toteutumista.
- Tuetaan ympäristöverotuksen kehittämistä ja ympäristölle haitallisten tukien suuntaamista uudelleen.

2. Tehostetaan materiaalien käsittelyä ja kierrätystä sekä uudistetaan jätehuoltoa

- Toteutetaan kansallista materiaalitehokkuusohjelmaa edistämällä alueellisen resurssiviisauden toimintamallia, teollisia symbiooseja ja materiaalitehokkuussopimusten käyttöönottoa. Ohjataan uuden jätelainsäädännön toimeenpanoa, valmistellaan jätelain edellyttämät asetukset ja arvioidaan lain toimivuutta. Valmistellaan uusi valtakunnallisen jätesuunnitelma, jossa esitetään jätehuollon ja jätteiden synnyn ehkäisyn uudet päämäärät ja tavoitteet vuoteen 2022.
- Vähennetään kaatopaikoille sijoitettavan orgaanisen jätteen määrää ja lisätään sen hyödyntämistä voimaan tulevien säännösten mukaisesti. Selvitetään mahdollisuuksia myös muutoin vähentää jätteen määrää ja tehostaa sen hyödyntämistä ottaen huomioon myös materiaalivirtojen haitalliset aineet. Valmistellaan siihen tähtäviä ohjauskeinoja. Toteutetaan jätteiden uudelleenkäyttöä ja kierrätystä edistäviä kehittämis- ja kokeiluhankkeita, arvioidaan niiden vaikuttavuutta ja levitetään hyviä käytäntöjä.

Vaikuttavuusindikaattorit ja mittarit

- Luonnonvarojen ja energian käyttö suhteessa talouden kasvuun
- Yksityisen kulutuksen ilmastovaikutukset
- Jätteiden määrä absoluuttisesti ja suhteessa talouden kasvuun
- Jätteiden hyödyntämisaste yhdyskunta- ja rakennusjätelajeittain ja käsittelytavoittain
- Kaatopaikalle loppusijoitetun yhdyskuntajätteen määrä
- Ympäristölle haitallisten tukien ja ympäristöverotuksen kehitys

4.4 Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

Itämeren sekä pinta- ja pohjavesien hyvä tila on saavutettu

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Itämeren ja pintavesien rehevöityminen ja sen aiheuttamat haitat vähenevät. Vesiluonnon ja vesialueiden tila paranee.
- Vaarallisten aineiden päästöt eivät aiheuta uhkaa pintavesien ja Itämeren eliöyhteisöille eivätkä ihmisten terveydelle.
- Pohjavesien tila säilyy hyvänä ja paranee siellä, missä ihmisen toiminta on sitä huonontanut.
- Merenkulun ympäristöhaitat vähenevät. Öljy- ja kemikaalikuljetuksiin sekä suurten satamien toimintaan liittyvät riskit on ennakoitu ja onnettomuuksien ympäristövahinkojen torjuntaan on varauduttu. Laittomat ja tahalliset öljypäästöt loppuvat.

Keskeiset toimenpiteet

1. Itämeren suojelutoimenpiteitä tehostetaan

- Toteutetaan merenhoitosuunnitelmaa, johon on sisällytetty myös HELCOM:n Itämeren toimintaohjelman toimenpiteet. Lisäksi Itämerensuojelua toteutetaan Suomen Itämeren

suojeluohjelman valtioneuvoston Itämeri-selonteon sekä Saaristomeren tilan parantamista ja ravinteiden kierrätyksen edistämistä koskevan hallituksen Itämeri-sitoumuksen mukaisesti.

- Valmistellaan merenhoidon toista suunnittelukierrosta varten Itämeren tila-arvio ja arvio merenhoidon toteutumisesta. Parannetaan ohjauskeinoja. Seurataan ja raportoidaan merenhoidon toteutumista ja kehitetään hyvän tilan indikaattoreita
- Kootaan yhteen vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuudesta inventointiohjelmassa (VELMU-hanke) saadut tulokset ja julkaistaan VELMU-Atlas
- Edistetään kansainvälisessä yhteistyössä (HELCOM, IMO, EU) kasvavan merenkulun aiheuttamien ympäristöhaittojen vähentämistä. Toteutetaan yhdessä muiden Itämeren maiden kanssa yhteistä Itämeren suojelun toimenpideohjelmaa (HELCOM Baltic Sea Action Plan, BSAP) sen keskeisillä toiminta-alueilla rehevöitymisen ja vaarallisten aineiden haittojen vähentämiseksi, biodiversiteetin lisäämiseksi sekä merenkulun haittojen vähentämiseksi.
- Edistetään EU:n Itämeren alueen strategian ja sen toimintaohjelman meren pelastamisen tavoitteen, ao. prioriteettialueiden ja lippulaivahankkeiden toteuttamista .
- Itämeren suojelutoimenpiteiden voimavarojen turvaamiseksi hyödynnetään eri rahoituskanavia.
- Pannaan toimeen meriliikennestrategian ympäristöministeriön toimialaan kuuluvia suosituksia.

2. Sisävesien pinta- ja pohjavesien suojelua parannetaan laajapohjaisella yhteistyöllä

- Huolehditaan laajapohjaisena yhteistyönä vesienhoitosuunnitelmien toteutuksesta v. 2011 valmistuneen toteutusohjelman pohjalta.
- Arvioidaan pinta- ja pohjavesien hyvän tilan saavuttamista sekä parannetaan ohjauskeinoja.
- Seurataan ja raportoidaan vesienhoidon toteutumista.
- Laaditaan toisen suunnittelukierroksen vesienhoitosuunnitelmat ottaen huomioon erityisesti vesien tilaa parantavien toimien kustannus-hyötyanalyysit ja ilmastonmuutosskenaariot.
- Pannaan täytäntöön ympäristön laatumidirektiivin vaatimukset haitallisten aineiden osalta.
- Edistetään yhdyskuntien jätevesien tehokasta yhteiskäsittelyä, kunnostetaan huonossa tilassa olevia vesistöjä, kosteikkoja ja pienvesiä sekä pilaantuneita maa-alueita pohjavesien suojelemiseksi.
- Vesipolitiikan kehittämisessä huomioidaan ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen.
- Pannaan täytäntöön haja-asutuksen jätevesisäännökset ja avustetaan neuvonnassa asetuksen siirtymäaikana.
- Edistetään toimia typenpoiston tehostamiseksi yhdyskuntajätevesistä. Typenpoistoa tehostetaan siten, että yli 10 000 asukkaan jätevedenpuhdistamojen jätevesien typpikuormasta vain alle 30 prosenttia kuormittaa tyypestä rehevöityviä rannikko- ja sisävesiä.

3. Pohjavesille aiheutuvia riskejä vähennetään

- Uudet riskitekijät ohjataan pohjavesialueiden ulkopuolelle muun muassa maankäytön suunnittelun sekä säädösten lupa- ja ilmoitusmenettelyjen avulla.
- Huolehditaan, että vesienhoidon suunnittelussa selvityskohteiksi nimettyjen pohjavesialueiden veden laatu tutkitaan ja riskialueiksi nimetyillä pohjavesialueilla arvioidaan pohjavesimuodostuman tila. Pohjaveden tilaa parannetaan tapauskohtaisesti muun muassa kunnostamalla.
- Edistetään pohjavesien suojelusuunnitelmien laatimista erityisesti alueilla, jotka eivät ole hyvässä tilassa.

- Tehostetaan pohjavesien tilan seurantaa.

4. Kansainvälistä yhteistyötä vesien- ja ympäristönsuojelussa tehostetaan

- Saatetaan loppuun Pietarin kaupungin jätevesien käsittelyä parantavat kahdenväliset hankkeet.
- Edistetään Leningradin alueen maataloudesta, erityisesti eläintiloilta aiheutuvien ravinne- ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä monenkeskisellä yhteistyöllä.
- Edistetään Suomenlahden suuria infrastruktuurihankkeita koskeva tiedonvaihtoa ja YVA-menettelyjen soveltamista Suomen ja Venäjän välillä.
- Osallistutaan NIB/NEFCO Itämeren toimintaohjelman hankevalmistelurahaston ja Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuteen hankkeiden edistämiseksi erityisesti Luoteis-Venäjällä ja Valko-Venäjällä Itämeren ravinnekuormituksen kustannustehokkaaksi vähentämiseksi.
- Osallistutaan EU:n naapuruuspolitiikan mukaiseen yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon merialueiden suojelemiseksi.
- Jatketaan kansallisen vesiohjelman ja Suomen vesialan kansainvälisen strategian täytäntöönpanoa ja edistetään Suomen vesiosaamisen vientiä.
- Osallistutaan UNECE:n rajavesistösovimukseen ja sen Vesi ja terveys -pöytäkirjan toimeenpanoon sekä rajanaapureiden kanssa solmittujen rajavesistösovimusten perusteella tehtävään yhteistyöhön.

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

- Suomen ravinnekuormitus ja haitallisten aineiden kuormitus Itämereen
- Itämeren hyvän tilan tavoitteen saavuttaminen merenhoidon tavoitteiden mukaan
- Sisävesien ja rannikkovesien eri laatuluokkien kehitys ekologisen ja kemiallisen tilan mukaan
- Vesienhoitosuunnitelmien ja merenhoitosuunnitelman toimien toteutuminen

Ympäristöhaitat ja -riskit tunnetaan ja hallitaan

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Haitallisten aineiden aiheuttamat riskit tunnetaan ja ne eivät aiheuta merkittäviä ympäristö- ja terveyshaittoja.
- Pienhiukkasten määrä erityisesti taajamissa laskee alle maailman terveysjärjestön suositusrajan.
- Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmius Suomen merialueilla on riittävä.

Keskeiset toimenpiteet

- Tuetaan REACH- ja biosidiasetuksen tavoitteiden toteutumista ja niiden mukaisten prosessien toimivuutta kansallisissa koordinaatioelimissä ja Euroopan kemikaaliviraston hallintoneuvostossa.
- Jatketaan kansallisen vaarallisia kemikaaleja koskevan ohjelman väliarvioinnin yhteydessä sovittujen toimien toimeenpanoa kansainvälisen tavoitteen saavuttamiseksi kemikaaliriskien minimoimisessa vuoteen 2020 mennessä.
- Toteutetaan uuden kansallisen kemikaaliohjelman ympäristöministeriölle osoitettuja toimenpidesuosituksia. Työssä otetaan huomioon mm. nanomateriaaleista, hormonitoimintaa häiritsevistä aineista ja kemikaalien yhteisvaikutuksista aiheutuvien riskien hallinta.
- Osallistutaan uudistetun kemikaalilainsäädännön toimeenpanoon.

- Parannetaan vaarallisten ja haitallisten aineiden esiintymisen tietopohjaa kehittämällä ja tehostamalla seurannan järjestämistä ja koordinaatiota vähintään kansainvälisten sopimusten ja EU-lainsäädännön edellyttämän tason saavuttamiselle.
- Vähennetään elohopeasta aiheutuvia riskejä kiinnittäen erityisesti huomiota kaukokulkeutuviin elohopeapäästöihin kansainvälisen elohopeasopimuksen mukaisesti.
- Seurataan pienhiukkasten vähentämistavoitteiden toteutumista taajamissa.
- Toimeenpannaan ilmanlaadusta annettu valtioneuvoston asetus huolehtimalla siitä, ettei ilmalaadun raja-arvoja ylitetä ja että ilmanlaadun seuranta on riittävää.
- Tehdään toimia kaukokulkeutumissopimuksen monivaikutuspöytäkirjan ja raskametallipöytäkirjan saattamiseksi voimaan ja vaikutetaan kansainvälisiin toimiin kaukokulkeutuvien vaarallisten aineiden päästöjen vähentämiseksi sekä EU:n päästökattodirektiivin ja siihen liittyvän unionin muun ilmansuojelulainsäädännön kehittämiseen.
- Tuetaan selvityksiä pienhiukkasten ja mustahiilen pitoisuuksien ja laskeuman vähentämisestä ja valmistellaan toimia niiden vähentämiseksi.
- Huolehditaan parhaan käyttökelpoisen tekniikan ja sen sääntelyn kehittämisestä ja täytäntöönpanosta EU:ssa ja kansallisesti.
- Rahoitetaan ja toteutetaan tärkeysjärjestyksessä jätehuoltotöinä pilaantuneiden alueiden kunnostuksia sekä kehitetään toissijaista rahoitusjärjestelmää.
- Parannetaan öljyntorjuntavalmiutta valtioneuvoston Itämeriselonteon ja öljyntorjuntaa koskevan kokonaisselvityksen mukaan.
- Huolehditaan siitä, että ympäristövahinkojen torjunnan tiedolliset ja toiminnalliset valmiudet säilyvät korkeatasoisina.
- Kehitetään toissijaisia ympäristövastuujärjestelmiä.

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

- Pienhiukkasten vuosipitoisuudet taajamien ilmassa
- Hengitettävien hiukkasten raja- ja ohjearvojen ylitykset
- Hauen elohopeapitoisuudet teollisuuden kuormittamilla alueilla
- Torjunta-aineiden myynti
- Kunnostettujen ja tutkittujen pilaantuneiden alueiden määrä
- Öljyntorjunnan valmius (valmiusaika ja maksimitorjuntakapasiteetti)

Ilmastonmuutosta hillitään ja siihen sopeudutaan

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Kansainvälisen YK:n ilmastopöytäkirjan ja neuvottelujen kohteena olevan Kioton pöytäkirjan jälkeisen sopimusjärjestelmän mukaisesti pyritään vakiinnuttamaan kasvihuonekaasujen pitoisuudet ilmakehässä sellaiselle tasolle, ettei ihmisen toiminnasta aiheudu vaarallisia häiriöitä ilmastojärjestelmässä.
- Tunnetaan kasvihuonekaasujen vähentämisen mahdollisuudet sekä vähentämiseen liittyvät sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset pitkällä aikavälillä.
- Ilmastonmuutokseen varautumiseen ja sopeutumiseen vaikuttavista tekijöistä on käytettävissä riittävää ajantasaista tietoa.
- Ilmastonmuutokseen varautuminen otetaan huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Keskeiset toimenpiteet

- Valmistellaan Kioton pöytäkirjan toisen velvoitekauden hyväksymistä ja toimeenpanoa.

- Vaikutetaan voimakkaasti siihen, että voidaan sopia globaalisti kasvihuonekaasujen vähentämisen tavoitteista ja toimenpiteistä vuoden 2012 jälkeiselle ajalle.
- Osallistutaan vuorovaikuttaisesti kansainvälisiin ja EU:ssa käytäviin neuvotteluihin ja valmistellaan Suomen tavoitteita ja kantoja niihin.
- Tuetaan seuraavaa sopimuskautta koskevien kansainvälisten neuvottelujen saattamista päätökseen Durbanin ja Dohan osapuolikokousten päätösten pohjalta.
- Tuetaan ympäristöministeriön asettaman ilmastopaneelin toimintaa tutkimuksen ja politiikan välisen vuorovaikutuksen lisäämisessä tavoitteena mm. kansallisen ilmasto- ja energiastrategian tehokas toimeenpano.
- Valmistellaan ilmastolaki ja varaudutaan lain toimeenpanoon.
- Osallistutaan vuoteen 2050 ulottuvan energia- ja ilmastopolitiikan tiekartan valmisteluun.
- Huolehditaan päivitetystä kansallisesta ilmasto- ja energiastrategiassa ympäristöministeriön vastuulla olevien tavoitteiden toimeenpanosta.
- Valmistellaan EU:n ilmasto- ja energiapaketin kansallista toimeenpanoa päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla ja päästökaupan osalta.
- Hankitaan Suomelle päästöyksiköitä valtioneuvoston hyväksymässä laajuudessa osana kansallisen ilmasto- ja energiastrategian ja erillisen mekanismistrategian toimeenpanoa.
- Vahvistetaan nieluja koskevaa tietopohjaa ja varaudutaan siihen, että nielusektori sisällytetään päästövähennystavoitteisiin.
- Suunnitellaan ilmastomuutokseen sopeutumisen toimenpiteitä osana kansallista sopeutumisohjelmaa.
- Kehitetään ilmastopolitiikan seuranta ja välineitä määrällisen ja laadullisen kehityksen tulosten esittämiseksi osana vuotuista suunnittelu- ja seurantaprosessia.
- Toteutetaan ympäristöhallinnossa laadittua ilmastomuutokseen sopeutumisen toimintaohjelmaa osana kansallista sopeutumisohjelmaa.
- Edistetään tuulivoimarakentamisen maakuntakaavoitusta ja tätä palvelevia selvityksiä osana ilmasto- ja energiastrategian ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista.

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

- Kasvihuonekaasupäästöt suhteessa tavoitteisiin (kokonaispäästöt, ei-päästökauppasektorin päästöt)
- Uusiutuvien energialähteiden osuus energiantuotannossa
- Energian kokonaiskäyttö suhteessa BKT:hen.

4.5 EU-yhteistyön ja kansainvälisen yhteistyön tehostaminen

Maapallonlaajuista ympäristöyhteistyötä ohjaavat kansainvälisten ympäristösopimusten, Yhdistyneiden kansakuntien eri järjestöjen, kuten ympäristöohjelman (UNEP) ja asuinyhdyskuntaohjelman (UN HABITAT) sekä uusien foorumeiden, kuten korkean tason kestävä kehityksen foorumin (High-Level Political Forum on Sustainable Development, HLPF) sekä kansainvälisten erityisjärjestöjen puitteissa sovitut sitoumukset. Alueellista yhteistyötä ohjaavat Euroopan unionin, unionin naapuruuspolitiikan ja alueellisten kansainvälisten sopimusten ja järjestöjen, kuten YK:n Euroopan talouskomission (ECE), Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD), Arktisen neuvoston (AC), Barentsin Euro-arktisen neuvoston (BEAC), Pohjoismaiden ministerineuvoston (PMN) sekä merten suojelukomissioiden (HELCOM, CBSS, OSPAR, IMO, ICES) ja Euroopan neuvoston työohjelmat.

Ympäristöministeriön toimialalla on kansainvälisiä sopimuksia muun muassa ilmastosta, luonnon ja luonnon monimuotoisuuden suojelusta sekä maiseman hoidosta, vaarallisten jätteiden rajat ylittävistä siirroista, kemikaalien käytöstä aiheutuvista ympäristöhaittojen ehkäisemisestä, otsonikerroksen suojelusta, ympäristövaikutusten arvioinnista, merellisten öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntayhteistyöstä, kansalaisten osallistumisesta ja tiedonsaannista sekä alueellisesta ilman-, vesien-, meren- ja ympäristönsuojelusta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Euroopan unionin muutosprosessissa resurssitehokkaaksi, vihreäksi ja kilpailukykyiseksi vähähiiliseksi taloudeksi EU:n tavoitteet ilmastomuutoksen hillitsemiseksi, monimuotoisen luonnon ja toimivien ekosysteemipalvelujen turvaamiseksi etenevät. Unionin ympäristölainsäädännön toimeenpano vahvistuu kaikissa jäsenmaissa ja EU:n ympäristötavoitteet edistyvät myös EU:n naapurimaissa. Kestävän kulutuksen ja tuotannon edellyttämiä toimia toteutetaan ja sitoutuminen vahvistuu myös maapallonlaajuudessa yhteistyössä erityisesti Rio+20:ssa vuonna 2012 hyväksytyn 10-vuotisen kestävän kulutuksen ja tuotannon puiteohjelman (10YFP on SCP) kautta.
- Suomen ja EU:n ympäristöyhteistyö Venäjän kanssa etenee suunnitelmallisesti. EU:n ja Venäjän ympäristödialogi vahvistaa ympäristönsuojelun asemaa osana EU:n ja Venäjän taloudellisia suhteita ja neuvoteltavia perussopimuksia, erityisesti post-PCA (Partnership and Cooperation Agreement).
- Kansainvälinen ympäristöhallinto tehostuu ja vahvistuu. Kansainvälisten ympäristösopimusten välinen yhteistyö on johdonmukaista, tehokasta ja maiden toimeenpanoa tukevaa.

Kehyskauteen kohdistuvat valtiontalouden säästöt tulevat kansainvälisessä ympäristöyhteistyössä merkitemään entistäkin tarkempaa suunnittelua siitä, minkälaisia ja kuinka suuria vapaaehtoisia tukia voidaan kohdentaa erilaisiin ohjelmiin ja neuvotteluprosesseihin. Samoin pyritään vaikuttamaan entistä enemmän kansainvälisten sopimusten työohjelmien rakenteeseen ja laajuuteen, jotta osapuolten vuosittaiset jäsenmaksut eivät nouse kohtuuttomasti.

Keskeiset toimenpiteet

1. Ympäristönäkökulma vahvistuu Euroopan unionissa ja muussa alueellisessa yhteistyössä

- Tehostetaan vaikuttamista EU:n päätöksenteossa ympäristösektorilla ja kestävän kehityksen kysymyksissä, erityisesti vaikuttamista asioiden käsittelyn mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.
- Toimitaan EU:ssa kaikkien Itämeren maiden yhteisten tavoitteiden ja toimenpiteiden edistämiseksi alueelle oleellisissa kysymyksissä.
- Edistetään ympäristötavoitteiden toteutumista EU:n ja Venäjän uudistuvissa perussopimuksissa.
- Kehitetään pohjoismaista yhteistyötä ympäristö- ja kuluttajakysymyksissä ja toteutetaan Pohjoismaiden Ministerineuvoston toimintaohjelmaa vuosille 2013 - 2018.
- Tehostetaan Suomen arktisen strategian toimeenpanoa ja lisätään yhteistyötä erityisesti Arktisen neuvoston piirissä alueeseen kohdistuvien ympäristöuhkien torjumiseksi. Vaikutetaan siihen, että vuonna 2013 alkaneilla Suomen puheenjohtajuuksilla Barentsin euro-arktisen neuvostossa (2013 – 2015) ja Itämeren valtioiden neuvostossa (2013–2014 (UM:n vastuulla)) sekä Arktisen neuvoston ACAP -työryhmässä (puheenjohtajuus 2012 alkaen YM:n ja SYKE:n vastuulla) toiminta tukee Suomen ympäristöpoliittisia tavoitteita pohjoisilla alueilla.

- Vaikutetaan EU:n ulkosuhderahoituksen uudistamiseen ja erityisesti EU:n naapurisuusohjelman (ENP) ja rahoitusinstrumentin (ENI) käytettävyyteen uudella ohjelmakaudella, sekä Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden sekä EU:n ja Venäjän ympäristödialogin ja sen alaisten työryhmien toimintaan.
- Osallistutaan Euroopan Neuvoston toimintaan kulttuuriperinnön ja maisemanhoidon alalla.

2. Kansainvälisten ympäristösopimusten toimeenpano ja ympäristöhallinto tehostuvat

- YK-yhteistyötä toteutetaan päivitetyn YK-strategian mukaisesti. Tuetaan UNEP'in aseman vahvistamista osana YK:n ympäristöhallintoa ja Post 2015-prosessia sekä UNEP'in keskipitkän aikavälin strategian toteuttamista.
- Varmistetaan, että ympäristönäkökulma on näkyvä osa kehityspolitiikkaa mm. valmisteltaessa globaalia Post-2015 -tavoitekehikkoa, osallistumalla UM:n johdonmukaisuusverkoston työhön ja tukemalla globaalien ympäristösopimusten, kestävän kehityksen ja vihreän talouden toteutumista kehitysmaissa.
- Toimitaan aktiivisesti Rio +20 huippukokouksen päätösten ja sitoumusten viemiseksi TTS -kauden ympäristöpoliittisiin ohjelmakohtiin.
- Vaikutetaan vuonna 2016 pidettävän maailmanlaajuisen Habitat III konferenssin valmisteluihin edistämällä Suomen keskeisiä prioriteetteja kestävän kaupungistumisen osalta, myös Post-2015 prosessissa.
- Tuetaan Nagoysssa 2010 sovitun uuden strategisen suunnitelman tavoitteiden toteutusta luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi vuoteen 2020 mennessä ottaen huomioon myös vuoden 2012 Hyderabadin (Intia) osapuolikokouksen päätökset ja strategiset päivitykset.
- Jatketaan työtä kansainvälisten kemikaali- ja vaarallisia jätteitä (Basel, Tukholma, Rotterdam) koskevien sopimusten synergioiden edistämiseksi. Ensimmäinen osapuolikokousten yhteisistunto 2013 päätti jatkaa yhtäaikaisten kokousten käytäntöä myös vuoden 2015 osapuolikokousten osalta.
- Kansainvälinen elohopeaa koskeva Minamatan sopimus allekirjoitettiin Japanissa lokakuussa 2013. Vaikutetaan sopimuksen jatkoneuvotteluihin synergistisen lähestymistavan toteutumiseksi sekä sopimuksen nopean voimaantumisen mahdollistamiseksi (COP-1 arviolta v. 2018).
- Vaikutetaan kansainvälisten rahoitusjärjestelyjen luomiseen ja rahoituslaitosten toiminnan ohjaukseen. Edistetään mm. kansainvälisten ympäristösopimusten osapuolikokousten rahoituspäätösten toteutumista saattamalla ne osaksi Maailman ympäristörahoituksen 6. rahoituskauden ohjelmointia.
- Jatketaan yhteistyötä ja tiedonvaihtoa tärkeimpien kehittyvien maiden, kuten Kiinan ja Intian viranomaisten kanssa tuen saamiseksi maapallonlaajuisten ympäristöongelmien ratkaisuille ja ympäristön suojelun edistämiseksi näissä maissa.

Vaikuttavuusmittarit ja -indikaattorit

- onnistutaan sisällyttämään Suomelle keskeiset ympäristönäkökohdat EU -päätelmien ja -aloitteiden käsittelyn eri vaiheissa
- ympäristönäkökulma on esillä muiden sektorien EU-kantojen valmistelussa ja päätöksenteossa
- tärkeimpien kansainvälisten ympäristösopimusten maakohtainen edustavuus lisääntyy, sopimusvelvoitteiden täytäntöönpano tehostuu ja eri sopimusten välinen synergia vahvistuu
- saatetaan ympäristösopimusten keskeisimmät rahoitusta koskevien päätösten tavoitteet osaksi kansainvälisten rahoitusmekanismien rahoitusohjeita tai ohjelmointia

4.6 Ohjausvälineiden vaikuttavuus paranee

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Käytössä on luotettavaa tietoa ohjauskeinojen ja toimien vaikuttavuudesta ja kustannustehokkuudesta ympäristöasioiden ohjausta ja päätöksentekoa varten ja tietoa hyödynnetään tehokkaasti. Ohjauskeinoja käytetään monipuolisesti. Ympäristölainsäädäntö on selkeää ja se toteuttaa tehokkaasti kansallisia, pääosin hallitusohjelmaan perustuvia tavoitteita sekä EU-lainsäädännön tavoitteita.
- YM:n strategian tavoitteiden toteutuminen näkyy ELYjen ja AVIen toiminnassa. Ympäristöasioiden suunnittelu- ja lupamenettelyjen sujuvuus, avoimuus, niiden vaikutusten ennakointi ja oikeusturva ovat tasapainossa. Luvanhakijan ja keskeisten lupa- ja valvontaviranomaisten yhteistyötä ja tiedonkulkua parannetaan. Lupien käsittelyajat ovat kohtuulliset. Lupien valvontaa kohdennetaan suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti. Sähköinen lupamenettely vakiinnuttaa asemansa.
- Kaavoituksen merkitys maankäytön muutosten ohjauksessa kasvaa. Kaavoituksen ja maapolitiikan välineiden käyttö on aktiivista ja monipuolista erityisesti asuntotuotannon ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä ympäristötavoitteiden turvaamiseksi.
- Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen ohjaukseen sekä maankäytön ja liikenteen yhteensovittamiseen liittyvät välineet ovat toimivia.
- Rantarakentamisen suunnitelmallisuus lisääntyy niin, että vähintään 70 % (nyt 60 %) rantarakentamisesta suuntautuu kaavoitetulle alueelle.

Keskeiset toimenpiteet

1. Lainsäädännön toimivuus ja ajantasaisuus varmistetaan

- Säädosvalmistelun laatua, suunnitelmallisuutta ja vaikutusarviointia parannetaan. Lainsäädännön toimivuutta ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan suunnitelmallisesti.
- Huolehditaan uuden ympäristönsuojelulain, jolla mm. saatetaan kansalliseen lainsäädäntöön teollisuuspäästädirektiivi, täytäntöönpanosta yhteistyössä keskeisten tahojen kanssa. Ohjataan uuden ympäristönsuojelulain toimeenpanoa, valmistellaan sen edellyttämät asetukset ja arvioidaan lain toimivuutta.
- Kehitetään ympäristölupajärjestelmää lähtökohtana käsittelyn tehostaminen sekä sähköisen käsittelyn nykyistä tehokkaampi hyödyntäminen. Muutoksen toteutuksessa turvataan riittävä asiantuntemus, alueellisten ja paikallisten olojen tuntemus, asiakkaiden ja kansalaisten oikeusturva ja vaikutusmahdollisuudet sekä korkea ympäristönsuojelun taso.
- Valvonnan keinoja kehitetään ja käytetään tehokkaasti. Valvonnan tavoitteiden toteutumista seurataan. Kehitetään luonnonsuojelulainsäädäntöä toimivuusarvioinnin ja luonnon monimuotoisuutta ja kestäväää käyttöä koskevan päivitetyn strategian ja toimintaohjelman pohjalta.
- Valmistellaan metropolihallinnon ja kuntarakenteen muutosten mahdollisesti edellyttämät lainsäädännön uudistukset. Seurataan ja arvioidaan kuntien lakisäätteisten tehtävien kehitystä hallituksen 29.11.2013 tekemän rakennepoliittisen päätöksen toteuttamiseksi.
- Huolehditaan uudistetun YVA-direktiivin toimeenpanosta. Huolehditaan jätealan lainsäädännön kokonaisuudistuksen täytäntöönpanosta suunnitelmallisesti yhteistyössä täytäntöönpanosta vastaavien keskeisten tahojen kanssa.

2. Ohjausvälineiden suunnitelmallista käyttöä vahvistetaan

- Vahvistetaan ympäristövalvonnan ohjausta ja tukea.

- Vahvistetaan substanssilainsäädännön muutosten toimeenpanoa.
- Vahvistetaan substanssiohjausta erityiskysymyksissä.
- Vahvistetaan luonnonsuojelun ja vesien/merenhoidon ohjausta ja tukea.
 - Vahvistetaan substanssilainsäädännön muutosten toimeenpanoa (mm. YSL).
 - Vahvistetaan substanssiohjausta erityiskysymyksissä (mm. vakuudet).
- Vahvistetaan ympäristötilan seurannan koordinaatiota, ohjausta ja tukea.
 - Seurannan ohjaus ja kehittäminen keskistetään seurantakoordinaattorille.
 - Selvitetään uusien seurantamenetelmien käyttöä.
- Vahvistetaan alueidenkäytön ohjausta ja tukea.
 - Vahvistetaan kaupunkiseutuja kokonaisuutena käsittelevän yleispiirteisen maankäytön ja liikenteen suunnittelun asemaa
 - Tehostetaan kaupunkien lievealueiden yhdyskuntarakenteen ohjausta
- Kehitetään julkisten ja yksityisten tahojen välistä yhteistyötä maankäytön suunnittelussa ja toteutuksessa. Tuotetaan ja välitetään tietoa ja kokemuksia kaavoituksen, rakennussuunnittelun sekä toteutuksen uusista toimintamalleista.
- Edistetään vuorovaikutteisen ja vaikutuksia ennakoivan toimintatavan käyttöä alueidenkäytön suunnittelussa ja yhdyskuntien kehittämisessä.
- Kehitetään välineitä maankäytön ristiriitatilanteisiin ja valitusten vähentämiseksi.
- Tarkistettujen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden välittyminen maakuntakaavoitukseen ja kuntien kaavoitukseen varmistetaan sekä edistetään tavoitteiden toteuttamista valtion viranomaisten toiminnassa.
- Edistetään kaavaohjauksen keinoin rantojen kaavoitusta ja arvioidaan rantarakentamisen ohjausperiaatteiden ajantasaisuus. Rantojen kaavoituksen edistyttyä rantarakentamisen poikkeamislupien toimivalta siirretään kuntiin.
- Päivitetään kaupan sijainnin ohjaukseen liittyvät oppaat ja ohjeistus.
- Hankkeiden YVA-menettely ja tapauskohtaiset YVA-päätökset ovat valtakunnallisesti laadukkaita ja yhteysviranomaisen tehtävät yhtenäisesti hoidettuja. Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi on kytketty osaksi hallinnonalojen toimintaa ja arviointia edistetään ohjauksella. Varaudutaan YVA-direktiivin toimeenpanoon.
- Kehitetään ja edistetään tuulivoimarakentamisen kaavoitusta ja tätä koskevaa ohjausta.
- Säädosvalmistelussa ja kehittämishankkeissa sovelletaan vaikutusten arvioinnin strategisen –hankkeen mukaisia toimintatapoja ja –malleja.
- Parannetaan rakentamismääräysten ja -ohjeiden käyttökelpoisuutta ja ajanmukaisuutta ottaen huomioon muun muassa eurooppalaisten standardien kehitys.
- Rakennusvalvontaa ja siihen liittyvää sähköistä asiointia kehitetään yhteistyössä kuntien kanssa tehokkuuden ja tuottavuuden parantamiseksi.

Ohjaustoiminnon käynnistäminen ohjauksen vahvistamiseksi

- Kootaan aluehallinnon ohjaus ja tuki matriisimaisesti koordinoitun ohjaustoimintoon”.
- Tehostetaan olemassa olevien ohjauskeinojen monipuolista käyttöä.
- Kehitetään ohjauksen ja tuen toimintatapoja (mm. erikoistumis/keskitettyjen tehtävien valmistelu, substanssitoimintamallien kehittäminen, substanssitehtävien asiakaspalvelun monikanavaistaminen, substanssiohjeistus, -tuki, -koulutus).
- Tuetaan aluehallinnon kehittämistarpeita ja varaudutaan äkillisiin tarpeisiin.

Ohjauksen vaikuttavuuden tehostaminen

- Ohjattavien organisaatioiden tulosohtaus toimeenpanee ympäristöministeriön strategiaa.

- SYKEN ohjauksessa otetaan huomioon YM:n strategiset päämäärät sekä LYNET-yhteistyö. Hyödynnetään LYNET yhteenliittymän mahdollisuuksia entistä laajemmin tutkimustoiminnassa sekä tukipalvelujen, ympäristöä ja luonnonvaroja koskevien seurantojen ja tietovarantojen yhteiskäytön tehostamisessa. Lisäksi vahvistetaan verkostomaista yhteistyötä (LYNET ja SOTERKO) tutkimuslaitosuudistuksen tavoitteiden mukaisesti.
- Osallistutaan strategisten tulossopimusten 2012-2015 tarkistamiseen yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa ja varmistetaan YM:n strategiassa asetettujen päämäärien toteuttaminen myös aluehallinnon toiminnassa. Osallistutaan ELY-keskusten ja AVIen ohjauksen kehittämiseen kolmiportaisesta kaksiportaiseksi. Kehitetään ELY-keskusten toiminnallista ohjausta strategisemmaksi ja vaikuttavammaksi.
- Ohjaus tehostuu valtion yhteisen linjausten mukaisesti teknologiaa ja verkostoja hyödyntäväksi.
 - Aluehallinnon ohjausta kehitetään valtion yhteisten linjausten pohjalta TEM:n ja VM:n verkostoissa kehittämishankkeissa.
 - Päättyvä Tehokas tulosohtausprosessi -hanke tehostaa tulosohjausta.
- Osallistutaan hallinnonalan VATU-kärkihankkeisiin (Y-aspa, Monitor2015)
- Tutkimus-,ennakointi-, arviointi ja seuranta toimintaa (TEAS) kehitetään, jotta hallinnollisessa suunnittelussa ja ohjauksessa sekä päätöksenteossa tarvittavaa tietoa tuotetaan ja hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti. Osallistutaan aktiivisesti valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistuksen (tutkimuslaitosuudistus) toimeenpanoon.

Vaikuttavuusindikaattorit ja -mittarit:

- Lainsäädännön vaikuttavuuden arviointi
- Maapoliittisten keinojen käytön kehitys
- Tonttien saatavuuden kehitys
- Lupien käsittelyaikojen kehitys
- Valitusten ja oikaisuvaatimusten määrän, sisällön ja menestymisen kehitys
- Rakennusvalvonnan asiakastyytyväisyys

4.7 Laadukas ympäristöhallinto

Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelman mukaisia hankkeita pannaan toimeen suunnittelukaudella voimavarojen puitteissa. Uusi ympäristölupatietojärjestelmä ja luonnonsuojelualueita koskevan tiedon hallinnan tietojärjestelmä otetaan käyttöön suunnittelukauden alkupuolella.

Huolehditaan, että ympäristötehtävien hoidon välttämättömät voimavarat ovat riittävät keskeisten tehtävien hoitamiseen myös aluehallinnossa hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Erityisesti tulee aluehallinnossa turvata resurssit hoitaa lakisääteiset tehtävät riippumattomasti, jotta kansalaisille voidaan turvata oikeus puhtaaseen ympäristöön.

Toiminnan tavoitteet

- Ympäristöhallinnon palvelukyky on hyvä ja sen toiminta on vaikuttavaa. Hallinnonalan virastot ja aluehallinto toteuttavat hyvässä yhteistyössä palvelutehtävänsä tehokkaasti ja laadukkaasti ja kansalaisten kohtelu on yhdenvertaista. Yhteistyö ja verkostoituminen sekä aluehallinnossa että muiden hallinnonalojen ja alueen toimijoiden kanssa tiivistyy.

- Ympäristöhallinnon toiminta on avointa, vuorovaikutteista ja ammattitaitoisesti johdettua. Sillä on osaava, hyvinvoiva ja tuloksellista työtä tekevä henkilökunta. Virastot ovat haluttuja työpaikkoja.
- Laadukkaat, kustannustehokkaat, tietoturvalliset ja organisaatorajojen yli toimivat tietojärjestelmät, tietovarannot ja sähköiset palvelut tukevat ympäristöhallinnon johtamista, toiminnallisten tavoitteiden saavuttamista ja seuranta.

Keskeiset toimenpiteet

1. Tehokas hallinto ja laadukkaat palvelut

- Ministeriön uudistettu strategia ohjaa toimintaa. Se pannaan toimeen muun muassa tulohajautuksen ja tulosjohtamisen keinoin sekä vaikuttamalla muihin toimijoihin ja yhteistyötahoihin.
- Ympäristöhallinnon ohjaus on vaikuttavaa ja tehokasta. Ohjaustoiminnolla vahvistetaan aluehallinnon ohjausta ja tukea. Ohjauskeinoja kehitetään vaikuttavammiksi ja niiden käyttö systematisoidaan.

2. Suunnitelmallinen henkilöstöpolitiikka ja hyvinvoiva henkilöstö

- Toiminnan ja henkilöstövoimavarojen suunnitteluprosessit sovitetaan yhteen organisaation kaikilla tasoilla.
- Ennakoivalla henkilöstösuunnittelulla varaudutaan suunnittelukauden voimakkaaseen henkilöstön vaihtuvuuteen.
- Varmistetaan henkilöstövoimavarojen riittävyys ja henkilöstön jaksaminen priorisoimalla tehtäviä ja kehittämällä uusia toimintamalleja ja menettelytapoja. Henkilöstövoimavarojen suunnitelmallisella johtamisella turvataan riittävät voimavarat strategisesti tärkeisiin tehtäviin.
- Rekrytoinneilla ja henkilökiertoa tukemalla vahvistetaan monipuolista osaamista tulevaisuuden tarpeisiin.
- Tietoteknisissä ja järjestelmä uudistuksissa huolehditaan henkilöstön kouluttamisesta.
- Tietojärjestelmiä hyödynnetään saumattomana osana ministeriön johtamisjärjestelmää.
- Palkkausjärjestelmien toimivuutta ja vaikutuksia seurataan.
- Ympäristöhallinnon virastot toteuttavat henkilöstösuunnitelmiaan voimavarojen kohdentamiseksi strategisille painopistealueille ja asetettujen tuottavuustavoitteiden saavuttamiseksi. Henkilöstöraportointia kehitetään henkilöstösuunnitelmien seurannan tueksi.
- Ympäristöhallinnon virastot varmistavat suunnitelmallisella osaamisen kehittämällä, että niillä on osaavaa ja ammattitaitoista henkilöstöä tulevaisuudessa. Jokaisella on velvollisuus pitää huolta omasta osaamisestaan ja ammattitaidostaan. Työssä kehittymistä tuetaan työuran eri vaiheissa.

3. Toimintaa tukevat sähköiset palvelut ja tiedon hallinta

- Ympäristöhallinnon ydintoimintoja kehitetään uudistamalla yli organisaatorajojen ulottuvia prosesseja ja niitä tukevaa tietotekniikkaa sekä lisäämällä sähköisten palveluiden osuutta.
- Ympäristöhallinnon tietovarantoja ja niihin liitettyjä sähköisiä palveluita ja raportointimahdollisuuksia kehitetään vastaamaan hallinnon, kansallisten ja kansainvälisten asiakkaiden ja sidosryhmien tarpeita. Tietovarantojen avaamisella ja laajalla hyödyntämisellä parannetaan viestinnän, tutkimuksen ja palvelujen vaikuttavuutta ja toiminnan ohjausta.

- Viestinnällisiä verkkopalveluita (ym.fi, syke.fi, ara.fi) ja teemakohtaisia palvelukokonaisuuksia (ymparisto.fi, asuminen.fi, rakennusperinto.fi, korjaustieto.fi) kehitetään edelleen asiakkaiden ja sidosryhmien tarpeiden mukaisesti.
- Kehitetään tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuutta valtion kokonaisarkkitehtuurimenetelmän mukaisesti.
- Ympäristöhallinto ottaa käyttöön valtion yhteisiä toimialariippumattomia ICT-palveluita ja osallistuu näiden kehittämiseen.
- Ympäristöhallinnon virastot täyttävät valtion virastoille asetetut tietoturvaluokitukset ja virastoilla on käytössään toimivat tietoturvallisuuden hallintajärjestelmät.

4.8 Avoin, aktiivinen ja ennakoiva viestintä

Toiminnan tavoitteet

- Viestintä tukee ympäristöministeriön strategisten tavoitteiden toteutumista.
- Viestintä vahvistaa ympäristöhallinnon sidosryhmien valmiuksia keskustella luonnonympäristöön ja rakennettuun ympäristöön liittyvistä asioista, osallistua päätöksentekoon sekä toimia paremman elinympäristön puolesta.
- Sisäinen viestintä vahvistaa yhteisöllisyyttä ja yhteisten tavoitteiden sisäistämistä.

Keskeiset toimenpiteet

1. Viestintä edistää ympäristöhallinnon keskeisiä strategisia päämääriä

- Viestinnän ennakoivuutta, aktiivisuutta ja vaikuttavuutta vahvistetaan suunnittelulla. Viestinnässä ja viestintävälineiden valinnassa kiinnitetään erityistä huomiota vaikuttavuuteen, kustannustehokkuuteen, ymmärrettävyyteen ja havainnollisuuteen.
- Asiantuntijoita kannustetaan osallistumaan julkiseen keskusteluun.

2. Vahvistetaan viestintäyhteistyötä hallinnonalan virastojen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä aluehallintovirastojen kanssa

- Kehitetään yhteistyötä ELY-keskusten ja AVI-virastojen viestintätoimintojen kanssa sekä tiivistetään viestintäyhteistyötä niitä ohjaavien ministeriöiden kanssa.

3. Vahvistetaan yhteisöllisyyttä

- Otetaan käyttöön yhteisöllisyyttä tukevia sisäisen viestinnän keinoja sekä vahvistetaan olemassa olevia käytäntöjä.

4. Panostetaan sähköiseen viestintään

- Kehitetään sähköisiä viestintävälineitä ja julkaisukanavia sekä vähennetään painettujen julkaisujen määrää.

5 Hallinnonalan voimavarat 2015–2018

Henkilöstöllä ja sen kehittämisellä on ympäristöministeriön hallinnonalan tulosten kannalta erittäin keskeinen ja kasvava merkitys muun toiminnallisen rahoituksen vähäisyyden takia. Ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitavien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä aluehallintovirastojen riittävien voimavarojen turvaaminen on välttämätöntä. Ministeriön henkilöstöstrategiaa toteutetaan suunnittelukaudella. Tavoitteena on, että käytävissä on

monialaista osaamista ja että toimintaa ja voimavaroja kohdennetaan strategialähtöisesti ja tulevaisuuden tarpeita ennakoiden.

Toimintamäärärahoissa on otettu huomioon ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuustavoitteiden edellyttämät henkilöstövähennystavoitteet. Kokonaishenkilötyövuosien määrä ympäristöministeriön hallinnonalalla on vuonna 2014 Metsähallituksen luontopalvelujen henkilöstö mukaan lukien noin 1 320 henkilötyövuotta. Lisäksi ympäristötehtäviä hoitavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä aluehallintovirastojen ao. vastuualueet.

Ympäristöministeriön hallinnonalan talousarviorahoitukseksi esitetään kehyskaudelle 2015-2018:

Milj. euroa	TA2014	2015	2016	2017	2018
Peruslaskelma	271,2	253,5	237,9	236,5	236,5
Kehysehdotus		286,9	307,5	294,9	293,1

Peruslaskelmaan sisältyy hallinnonalalla aiemmin vuoteen 2015 asti päätetyt tuottavuusvähennykset. Hallinnonalan toiminnan kehittämisen edellyttämiä lisärahoitustarpeita on ehdotettu muun muassa rakentamisen korjausavustuksiin, rakennusperinnön hoidon avustuksiin, soidensuojelun täydennysohjelman toimeenpanoon, vihreään talouteen, vesienhoidon edistämiseen, ympäristötöihin ja haja-asutusalueiden vesiensuojelun tukemiseen, valtion kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden hoitoon, öljyntorjunnan kalusto- ja laiteinvestointeihin, rakennusten kosteus- ja homeongelmien ehkäisemiseen sekä hallinnonalan ympäristötietoaineistojärjestelmään.

Asuntotoimen menot, lukuun ottamatta lähinnä korjaus- ja energia-avustuksia, rahoitetaan talousarvion ulkopuolisesta valtion asuntorahastosta. Asuntorahaston valtuuksien ja menojen tasoon suunnittelukaudella vaikuttaa merkittävästi taloudellisen tilanteen, työllisyyden sekä rakennussektorin kehitys. Tavoitteena on, että kehyskaudella voidaan turvata riittävä kohtuuhintaisten asuntojen tuotanto.

Asuntorahastosta arvioidaan tuloutettavan valtion talousarvioon suunnittelukaudella noin 65-140 milj. euroa vuosittain nykyisillä laskentaperusteilla.

Toiminta- ja taloussuunnitelman lisäksi on laadittu erilliset tarkemmat perustelut suunnittelukauden keskeisistä menopaineista samoin kuin talousarvion ulkopuolisesta asuntorahastosta rahoitettavasta toiminnasta sekä rahastojen rahoituslaskelmat vuosiksi 2015-2018.

Sektorit	Politiikkatoimi	Toimenpiteet	Seurantaväline	Toteutus
Alueidenkäyttö ja yhdyskunnat	Vahvistetaan yhdyskuntarakennetta eheyttävää sekä maankäyttöä ja eri toimintoja yhteen sovittavaa ohjausta.	Suunnitelma 2013-2016 <ul style="list-style-type: none"> • Alueidenkäytön suunnittelun ohjauksessa ja kehittämisessä ja viranomaisyhteistyössä painotetaan erityisesti kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyttämistä sekä maankäytön, asumisen, liikennejärjestelmän ja palvelurakenteen yhteensovittamista. Tuotetaan aineistoa kaavojen yhdyskuntarakenteen ja ilmaston vaikutusten arvioimiseksi. <i>Tavoite: Yhdyskuntarakenne eheytyy.</i> • Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuuden arviointi on valmistumassa vuoden 2013 lopussa. Alueidenkäytön ohjausjärjestelmän toimivuus erityisesti yhdyskuntarakenteen hallinnan näkökulmasta on yksi arvioinnin painopisteistä. • Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarvioinnin perusteella kehitetään yhdyskuntarakenteen ohjauksen välineitä. Arvioidaan kuntarakenteen muutosten vaikutukset suunnittelu- ja ohjausjärjestelmään. Vahvistetaan kaupunkiseutuja kokonaisuutena käsittelevän yleispiirteisen maankäytön ja liikenteen suunnittelun asemaa. Tehostetaan kaupunkien läheisen maaseudun yhdyskuntarakenteen ohjausta tarkistamalla asemakaava-alueen ulkopuolisten alueiden kaavoituksen ja rakentamisen ohjauksen periaatteita erityisesti kaupunki- ja 	<ul style="list-style-type: none"> • Alueella, jossa asukastiheys on vähintään 20 asukasta hehtaarilla, asuvien osuus kaupunkiseudun taajama-alueen asukkaista • Asemakaavoitetulle alueelle rakennettujen asuinhuoneistojen osuus laajan kaupunkiseudun alueelle rakennetuista asuinhuoneistoista (mukana käyttötarkoituksen muutokset) • MALPE-sopimuksissa määritettävät seurantaindikaattorit 	Pilottihankkeita menossa kaavoituksen osalta, seurannan kehittäminen vireillä. Vuonna 2014 käynnistetään toimivuusarviointiin liittyvät jatkoselvitykset ja kiireellisiksi todettujen säädösmuutosten valmistelu. Tiivistetään YM:n ja Liikenneviraston välistä yhteistyötä kaavoituksen ja liikennesuunnittelun kytkentöjen vahvistamiseksi ja mm. ELYjen ohjauksessa. (YM) Neljän voimassa olevan MAL-aiesopimuksen seuranta on käynnissä Meneillään useita aiheeseen liittyviä hankkeita. MAL-verkosto http://www.mal-verkosto.fi/ toimii kehityksen edistäjänä. Tarkistettujen VAT:tien toteuttamista edistetään mm. aktiivisella kaavaohjauksella ja tavoitteiden toteutumisen seurannalla asetetussa työryhmässä ja ministeriverkossa. (YM, LVM, MMM, TEM) Hyödynnetään arvioinnin tuloksia maakunta-kaavoituksen ohjauksessa. Edistetään laadukasta elinympäristöä ja täydennysrakentamista koskevaa suunnittelua (tuottamalla tätä koskevaa opasaineistoa).

		<p>kasvuseuduilla. Arvioidaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ajantasaisuus ja arvioinnin perusteella huolehditaan tarpeen vaatiessa päätöksen tarkistamisesta (2015-2016).</p> <p><i>Tavoite: Alueidenkäytön ohjausjärjestelmä vastaa muuttuvaa toimintaympäristöä.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) aiesopimukset on allekirjoitettu neljällä kaupunkiseudulla Helsingin ja Turun kaupunkiseuduilla MAL-aiesopimus on voimassa vuosille 2012–2015 ja Oulun ja Tampereen seuduilla vuosille 2013–2015. • Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) on tarkistettu. YM:n asettama työryhmä on arvioinut VATtien toteutumista ja tehnyt toimenpide-ehdotuksia toteuttamisen tehostamiseksi. Seurantaan liittyen on mm. laadittu selvitykset kaupunkiseutujen yhdyskuntarakennetta koskevien VATtien toteutumisesta maakunta- ja yleiskaavoissa. On perustettu ministeriöiden välinen VAT-verkko. <p><i>Tavoite: Maankäytön ja siihen vaikuttavien toimintojen yhteensovitus tehostuu kaupunkiseuduilla.</i></p>		
	<p>Edistetään tuulivoimarakentamisen laadukasta kaavoitusta</p>	<p>Suunnitelma 2013-2016</p> <p>Tuulivoimarakentamista ohjaavien laadukkaiden kaavojen ripeää valmistelua tuetaan kaavaohjauksella ja avustuksin.</p> <p><i>Tavoite: Tuulivoimarakentamista ohjaava kaavoitus etenee siten, että</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vireillä olevat tuulivoimahankkeet • Olemassa olevat tuulivoimalat • Syöttötariffin piirissä olevat tuulivoimalat • Vahvistettujen 	<p>Lokakuun 2013 lopussa Suomessa oli 192 voimalaa, joiden yhteenlaskettu teho on 366 megawattia. Vuoden 2012 lopussa tuulivoima-loita oli 163 kappaletta ja niiden yhteenlaskettu teho oli 288 MW</p> <p>(http://www.tuulivoimayhdistys.fi/tuulivoimalaitokset).</p> <p>Elokuun 2013 loppuun mennessä Suomessa oli</p>

		<i>ilmasto- ja energiastrategian 6 TWh tuotantotavoite vuonna 2020 voi toteutua.</i>	maakuntakaavojen tuulivoima-alueet	<p>julkaistu tuulivoimahankkeita noin 11 000 megawatin (MW) edestä. Merelle suunniteltujen hankkeiden osuus on noin 3 000 MW:a (http://www.tuulivoimayhdistys.fi/hankkeet).</p> <p>Maakuntakaavoihin on merkitty alueita noin 4300 MW tuulivoimatuotantoon¹.(Yhteenvedo maakuntien liittojen tuulivoimaselvityksestä (YMra 19/2012).</p>
	Edistetään seudullisten ilmasto- ja energiastrategioiden laatimista ja niiden kytkemistä maankäytön ohjaukseen ja liikennejärjestelmien kehittämiseen	<p>Suunnitelma 2011-2015</p> <p>ELY-keskukset ovat osallistuneet alueillaan ilmasto- ja energiastrategioiden laatimiseen. MAL-aiesopimusmenettelyn eteneminen neljällä isoimmalla kaupunkiseudulla on edistänyt maankäytön ja liikenteen parempaan yhteen-sovittamiseen tähtäävien ilmasto- ja energia-strategiat huomioonottavien rakennemallien ja maankäyttö-suunnitelmien valmistelua.</p> <p><i>Tavoite: edistetään alueellista ja paikallista toimintaa.</i></p>		MAL-aiesopimusmenettelyä kehitetään edelleen. (YM, LVM)
Rakennukset ja asuminen	Uudisrakentamisessa kohti matalaenergia-rakentamista	<p>Suunnitelma 2011-2015</p> <p>Rakennusten energiatehokkuutta koskevia rakentamismääräyksiä on viime vuosina tiukennettu useaan otteeseen. Nykyiset määräykset annettiin joulukuussa 2008 ja ne tulivat voimaan vuoden 2010 alussa. Uusien määräysten tiukentava vaikutus oli noin 30 prosenttia edellisiin rakentamismääräyksiin verrattuna.</p> <p>Uudisrakentamisen energiatehokkuusvaatimusten tiukentamisen seuraava vaihe: vaatimuksia kiristetään edelleen noin 20 % sekä siirrytään</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Osana SADe -hanketta kehitetään energiatodistusjärjestelmän laadinta- ja tietopalvelua sähköiseksi asiointiksi 	<p>Uudet rakentamismääräykset astuivat voimaan 2012.</p> <p>Energiatehokkuustodistus SADe-hankkeessa, valmistuminen ennakoitu 2014.</p> <p>Uusien rakennusten uudet energiamääräykset annettiin 30.3.2011 ja ne tulivat voimaan 1.7.2012. Vaatimukset kiristyivät edelleen noin 20 prosenttia. Samalla siirryttiin kokonaisenergiatarkasteluun ja otettiin huomioon käytettävä energiantuotantotapa eri energiamuodoille annetuilla kertoimilla, jotka kuvaavat luonnonvarojen käyttöä. (YM)</p> <p>Valmistelussa on uudisrakentamisen energiatehokkuuden parantamisen etenemistapa.</p>

¹ Yhteenvedo maakuntien liittojen tuulivoimaselvityksestä (YMra 19/2012) www.ymparisto.fi/tuulivoima (6.11.2012)

		<p>kokonaisenergiatarkasteluun ja lämmitysmuodon huomioimiseen (2013 ->). Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) mukaan uusien rakennusten tulee olla lähes nollaenergiarakennuksia vuoden 2020 loppuun mennessä. Julkisia rakennuksia vaa-timus koskee jo vuoden 2019 alusta. <i>Tavoite: parannetaan uudisrakennusten energiatehokkuutta.</i></p>		
	<p>Olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuuden parantaminen</p>	<p>Vuonna 2011 avustuksia myönnettiin noin 30 M€ noin 10 500 omakoti-, kerros- ja rivitalo-kohteen lämmitystapamuutokselle. Vuonna 2012 määrärahaa tarkoitukseen on 10 M€.</p> <p>Vuoden 2013 valtion talousarviossa vahvistettiin energia-avustusten myöntämistä varten energia-avustuksiin 13 miljoonaa, josta pientalojen tarveharkintaisiin energia-avustuksiin 2 miljoonaa euroa. Uusiutuvan energian käyttöönottoa ei vuonna 2013 avustettu, muuta kuin pientalojen tarveharkintaisen energia-avustuksen toimenpiteenä.</p> <p>Vuosina 2013–2014 myönnetään perusparannuksen käynnistysavustusta yhteensä 115M€, sisältäen energiatehokkuutta parantavia toimenpiteitä.</p> <p>Uudistettu rakennusten energiatehokkuusdirektiivi hyväksyttiin keväällä 2010. Kansallisten säädösten tulee olla valmiina kesällä 2012. Direktiivi muuttaa rakentamista koko EU:n</p>	<p>• Energia- ja korjausavustukset ja niiden kohdentuminen</p>	<p>Korjausavustusten käytön kohteita vähennetään. Näin ollen kerros- ja rivitalokohteiden energia-avustuksia, avustuksia kuntoarvioiden ja huoltokirjojen kustannuksiin eikä perusparannuksen suunnitteluun ei myönnettäisi.</p> <p>Korjausrakentamiselle on asetettu kansalliset energiatehokkuuden vähimmäisvaatimukset. Ympäristöministeriön asetus rakennuksen energiatehokkuuden parantamisesta korjaus- ja muutostöissä annettiin 27.12.2013 ja se tuli voimaan 1.6.2013. Muihin kuin viranomaisten käytössä oleviin rakennuksiin asetusta sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä syyskuuta 2013.</p> <p>Jatketaan tätä koskevaa EPBD:n mukaista muuta valmistelua ja tuetaan säädöksen soveltamista mm. informaatio-ohjauksen keinoin.</p> <p>Suunnitelmallisen kiinteistönpidon työkalujen hyödyntäminen ja käytön edistäminen hankkeiden tulosten perusteella. (YM)</p>

		<p>alueella merkittävästi. Uusien rakennusten tulee olla lähes nollaenergiarakennuksia vuoden 2020 loppuun mennessä. <i>Tavoite: Parannetaan rakennusten energiatehokkuutta ja kannustetaan ympäristöystävällisempiin energiamuotoihin.</i></p> <p>Suomen Isännöintiliitto, Suomen Kiinteistöliitto, Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry sekä ympäristöministeriö toteuttivat Asunto-osakeyhtiön kiinteistöstrategian laa-dinta -kehityshankkeen. Siinä strategian laadintamallin ohella edistetään nykyisten suunnitelmallisen kiinteistönpidon työkalujen käyttöä uuden asunto-osakeyhtiölain mukaisen tulevien vuosien kunnossapitotarveselvityksen antamiseksi.</p> <p>Yhtiömuotoisten asuntojen kuntoarviomenettelyn uudistus- ja päivitystyö (Kiinteistönhoito-kortit eli KH-kortit) valmistui 4/2012 alan toimijoiden ja YM:n yhteistyönä. Toimitiloja koske-va kuntoarviomenettelyn uudistus- ja päivitystyö valmistui vuonna 2012. Asunto-osakeyhtiön suunnitelmallisten kiinteistönpidon edistämiseksi – mm. kiinteistönpidon työkalujen käytön tehostamiseksi – on käynnissä YM:n ja kiinteistöalan keskeisten toimijoiden yhteinen kehittämishanke. hanke valmistuu vuoden 2014 alussa.</p>		
Jätteet	Jätelainsäädännön kokonaisuudistus	Suunnitelma 2011-2015 Uuden jätelain ja jäteasetuksen sekä	<ul style="list-style-type: none"> • SYKEN jäteseuranta • Tilastokeskuksen 	Uusi jätelaki (646/2011) ja asetus- 179/2012) tulivat voimaan 1.5.2012

		<p>kaatopaikka-asetuksen toimeenpano jatkuu kuten myös uusien jätehuollon tuottajavastuuta koskevien asetusten valmistelu.</p> <p><i>Tavoite: Jätehuollon etusijajärjestyksen ja kierrätystavoitteiden toimeenpano.</i></p>	<p>jätetilasto</p> <ul style="list-style-type: none"> • VALTSU:n seuranta-indikaattorit 	
	<p>Kaatopaikka-asetus ja jäteverolaki ohjaavat orgaanisen aineen kaatopaikkakäsittelyn rajoittamiseen ja aiemmin kaatopaikalla käsitellyn jätteen kierrätykseen ja hyödyntämiseen energiana</p>	<p>Suunnitelma 2011-2015</p> <p>Uusi kaatopaikka-asetus, joka korvaa aikaisemman kaatopaikoista annetun valtioneuvoston päätöksen, tuli voimaan 2.5.2013. Sen mukaisesti kaatopaikalle sijoitettavaksi hyväksyttävän jätteen orgaanisen aineksen kokonaispitoisuuden on 1.1.2016 lähtien alitettava asetuksessa säädetty raja-arvo, mikä käytännössä merkitsee biohajoavan ja muun orgaanisen jätteen kaatopaikkakieltoa. Kaatopaikka-asetus on EU:n kaatopaikkadirektiivin täytäntöönpanosäädös.</p> <p>Uuden jäteverolain mukainen kaatopaikalle sijoitetusta jätteestä kannettavan jäteveron korotus 1.1.2013 50€:oon tonnilta ja veropohjan laajentaminen.</p> <p><i>Tavoite: Pannaan täytäntöön orgaanisen aineen kaatopaikkakäsittelyn rajoittaminen ja vähennetään sen avulla kaatopaikkojen metaanipäästöjä.</i></p>		<p>Valtioneuvoston asetus kaatopaikoista (331/2013) tuli voimaan 2.5.2013</p> <p>Jäteverolaki (1126/2010) tuli voimaan 1.1.2011 ja laajensi veropohjaa.</p>
	<p>Edistetään biokaasun laitosmaista tuotantoa ja käyttöä. Tuetaan biokaasun tuotantoon soveltuvien yhdyskunta- ja teollisuusjätteiden sekä</p>	<p>Suunnitelma 2011-2015</p> <p>Edellä mainittujen toimien lisäksi syöttötariffi biokaasulaitoksille.</p>		<p>Tuotantotukilaki (1396/2010) on muutettu lailla uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain muuttamisesta (1426/2011). Syöttötariffijärjestelmään hyväksytyille tuulivoimaloille, biokaasuvoimaloille ja puupolttoainevoimaloille maksetaan tavoitehinnan ja sähkön markkinahinnan erotuksen mukaista tukea.</p>

	lietteiden hyödyntämistä ympäristövaatimukset täyttävissä biokaasulaitoksissa.			Tavoitehinta tuotannolle on 83,5 euroa/megawattitunti.
Työkoneet	Biopolttoaineiden käytön lisääminen työkoneissa	<p>Suunnitelma 2011-2015 Liikenteen biopolttoainelaki edellyttää vuosina 2011-2014, että 6 % myydystä liikennepolttoaineesta biopolttoainetta, minkä jälkeen osuus nousee askelittain (ei velvoita työkoneita, mutta luo edellytyksiä käyttää biopolttoaineita myös työkoneissa). Moottoripolttoaineen ja muiden työkoneissa mahdollisesti käytettävien polttoaineiden laadun seurannassa käytetään soveltuvin osin liikennepolttoaineen laatudirektiivin ja uusiutuvan energian edistämisdirektiivin seurantajärjestelmiä. <i>Tavoite: edistää siirtymistä pois fossiilisista polttoaineista.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liikennepolttoaineen laatudirektiivin ja uusiutuvan energian edistämisdirektiivin seurantajärjestelmät soveltuvin osin 	Seuraa yleistä polttoainekehitystä.
F-kaasut	F-kaasujen osittainen käyttökielto	<p>Suunnitelma 2011-2015 EU:n F-kaasusetuksen uudelleentarkastelun yhteydessä 2012-2013 vaikutetaan siihen että F-kaasujen käytöstä luovutaan niissä sovelluksissa, joissa se on teknisesti ja taloudellisesti mahdollista. EU-asetuksen valmistuttua arvioidaan tarve kansalliseen F-kaasujen taloudellisen ohjaukseen SYKEN tekemän esiselvityksen (valmistunut 12/2012) pohjalta. <i>Tavoite: F-kaasupäästöjen vähentäminen.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • F-kaasujen yhteenlaskettu käyttö ja päästöt 	SYKE tehostanut tiedotusta ja toimeenpanoa.